

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Osobnost izraelského spisovatele Amose Oze a jeho stěžejní
díla**

Dagmar Hudečková

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

**Osobnost izraelského spisovatele Amose Oze a jeho stěžejní
díla**

Dagmar Hudečková

Vedoucí práce:

Mgr. Karel Hrdlička

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

Obsah:

1	Úvod.....	2
2	Životopis.....	4
3	Dílo.....	25
4	Rozbor vybraných děl	32
4.1	Fima.....	32
4.2	Můj Michael.....	38
4.3	Černá skříňka	43
5	Komparace vybraných děl.....	49
6	Závěr	52
7	Bibliografie	54
8	Summary	59

1 Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila téma Osobnost izraelského spisovatele Amose Oze a jeho stěžejní díla. Cílem mé práce je přiblížit čtenářům postavu významného současného izraelského autora, který svým dílem slaví úspěch nejenom ve své rodné vlasti, ale právem i na mezinárodním poli. K tomuto záměru mne vedl pocit opomíjení izraelských autorů českým čtenářem, ačkoliv já jejich tvorbu považuji za výborné vystižení doby a reálií. Motivací byl též můj dlouhodobý zájem o izraelskou literaturu, kulturu, dějiny a prostředí.

Ve své práci nejprve představím osobnost spisovatele v životopise, kde se pokusím vylíčit nejen historii jeho života, ale také jeho rodičů a jejich kořenů, aby byl obraz jeho osoby co nejucelenější. Poté představím stručně jeho dílo v chronologickém pořadí jeho vydání v původním, většinou hebrejském, originále. V následujících třech částech se budu věnovat podrobně vždy jednomu z románů, které jsem si zvolila. V poslední části se pokusím porovnat a stručně shrnout styčné body výše rozebraných děl.

Pro přiblížení jeho tvorby jsem zvolila tři díla, romány, které považuji za významné a dokonce si je dovoluji označit za stěžejní. Za stěžejní je považuji z důvodu mimořádně dobrého přijetí nejenom čtenáři, ale i odbornou veřejností¹, přestože žádné z autorových děl se nesečkalo s nepříznivými ohlasy. V těchto třech dílech je podle mne skvěle viditelná kontinuita jeho tvorby v průběhu tvůrčích let. Důležitým bodem je také fakt, že všechny tři knihy vyšly v českém překladu, což pomáhá mému cíli přiblížit autora hlavně českému čtenáři. Použité metody budou deskriptivní a komparativní.

Použitou literaturou budou převážně přímo Ozovy knihy, doplňující faktografické informace budu čerpat z dostupné literatury o judaismu, židovských dějinách a Státu Izrael. Sekundárním zdrojem, jak k osobě, tak k dílu, budou recenze a rozhovory,

¹ *The Writer : Amos Oz*. [on-line], [citováno dne 14. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.albany.edu/writers-inst/webpages4/archives/oz.html>>.

převážně dostupné v elektronické podobě.

Životopisné údaje budu čerpat především z autorova autobiografického románu *Příběh o lásce a tmě*. Problémem tohoto díla je, že sám autor hned v počátcích knihy zdůrazňuje, že kniha je inspirována jeho dětstvím a životem a že nemá být brána doslova.² Dalším úskalím dostupných zdrojů je často i malá relevance k tématu mého zájmu. Například převážná část rozhovorů vydaných v českých periodikách v roce 2003, kdy zde autor pobýval na Pražském festivalu spisovatelů, byla zaměřena na autorův názor na operaci „Irácká svoboda“, která právě probíhala.

Přepisy z hebrejštiny do latinky budu provádět podle knihy *Judaismus od A do Z*. Názvy knih budu pro lepší přehlednost v textu uvádět kurzívou.

² Oz, Amos. *Příběh o lásce a tmě*. 1 vyd. Praha : Paseka, 2009. s. 30 – 34.

2 Životopis

Amos Oz se narodil 4. května 1939³ v Jeruzalémě jako Amos Klausner v rodině profesora Jehudy Arje Klausnera a Fani⁴ Klausnerové, rozené Musmanové. Sám autor svoje kořeny popsal jako rusko-hebrejské. Jeho otec, jenž byl profesorem v oboru literární komparatistiky vystudovaným v litevském Vilně, pracoval jako pomocný knihovník v oddělení periodik Národní knihovny v areálu Mount Scopus⁵ a později v budově Terra Sancta⁶, když zde toto oddělení našlo útočiště během Války za nezávislost, při níž byla budova na Mount Scopus uprostřed nepřátelského území. Jeho matka, která mimo jiné studovala také v Praze, byla částečně v domácnosti, dávala soukromé hodiny a občas redigovala články.⁷ Kořeny otcovy rodiny byly rusko-litevské, tedy čistě aškenázské⁸. Oz je popsal až do 18. století k rabi Alexandru Ziskindovi z Horodna⁹, ležícího na pomezí

³ Amos Oz. [on-line], [citováno dne 26. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.pwf.cz/archivy/autori/amos-oz/cz/>>.

⁴ Jak autor zmiňuje v knize *Příběh o lásce a tmě*, podoba matčina jména je značně variabilní, někdy je zmiňována jako Fejga nebo Feiga a několikrát je zmíněna pod svým židovským jménem Rebeka, v jidiš verzi jako Rivka nebo Cipora. Toto je pravděpodobně způsobeno přecházením do jiných jazyků – z ruštiny do polštiny atd. viz *Příběh o lásce a tmě*, str. 129 a 143.

⁵ Mount Scopus, čtvrt Jeruzaléma, kde je umístěn jeden ze tří kampusů Hebrejské univerzity v Jeruzalémě. *Welcome to The Hebrew University*. [on-line], [citováno dne 22. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://new.huji.ac.il/en/cpage/449>>.

⁶ Budova postavená roku 1926 italským architektem, která v současnosti slouží františkánskému řádu. *Terra Sancta College*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.gojerusalem.com/discover/item_11323/Terra-Sancta-College>.

⁷ *Příběh o lásce a tmě*, s. 242.

⁸ Aškenázové, židé náležející ke kulturně-náboženskému okruhu, jehož počátky lze sledovat do frankoporýnských center 10. století. *Malá encyklopedie rabínskému judaismu*, str. 44.

⁹ Horodno, ukrajinsky Horodnje, město v severozápadní Ukrajině. *Google Maps*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl>>.

dnešního Běloruska a Ukrajiny, který je v rabínské literatuře známý pod zkratkou JeVŠA (Jesod ve-šoreš ha-avoda). Oz uvádí, že zemřel v roce 1794¹⁰, ale jiné zdroje uvádí jeho smrt již o rok dříve v roce 1793¹¹. Jeho potomci nosili příjmení Braz, podle zkratky z Ben Rav Alexander Ziskind¹². Jeho syn, zbožný člověk, který již ale tolik nelpěl na horlivosti svého otce, byl úspěšným obchodníkem a své děti, mezi nimi i dceru Rašu-Kejlu, nechal vzdělat v ruštině, čímž prokázal, že nemá nic proti myšlenkám osvícenství¹³. Jeho vnuk Menachem Mendel Braz se v osmdesátých letech devatenáctého století usadil v Oděse, kde provozoval malou sklárnu¹⁴. Podle Oze byl okázalým ateistou, který se až horečně snažil porušovat jakákoliv náboženská nařízení¹⁵. Jeho sestra, vzdělaná a nábožensky založená, se provdala za prostého zemědělce Jehudu Lejba Klausnera z vesnice Olkieniki¹⁶ poblíž Vilna¹⁷. Zde se jim narodilo šest dětí, mezi nimi i Ozův prastrýc Josef a dědeček Alexander. Kvůli matčině nemoci se rodina rozhodla opustit litevskou vesnici a přestěhovat se do Oděsy. Zde se Alexander zamiloval do své starší sestřence. Aby uklidnil rozhořčené rodiny, rozhodl se mladý pár odplout do New Yorku. Podle Ozova vyprávění se ale jeho dědeček při cestě lodí zamiloval do jiné ženy a babička to vyřešila následovně: *„Babičku ovšem podle rodinné tradice ani na chvíli nenapadlo se dědečka vzdát. Neprodleně ho chopila za ucho a pevně držela; nepovolila sevření ve dne ani v*

¹⁰ *Příběh o lásce a tmě*, s. 82 – 83.

¹¹ *Alexander Ziskind of Grodno*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.geni.com/people/Rabbi-Alexander-Ziskind-of-Grodno/6000000003006216732>.

¹² *Příběh o lásce a tmě*, s. 83.

¹³ *tamtéž*, s. 83 – 84.

¹⁴ *tamtéž*, s. 84.

¹⁵ *tamtéž*, s. 84.

¹⁶ Polský název litevského městečka Valkininkai, dnešní Litva. *Google Maps*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl>.

¹⁷ *Příběh o lásce a tmě*, s. 84 – 85.

noci, dokud se spolu nevynořili z úřadovny newyorského rabína, který je oddal podle zákonů Mojžíše a Izraele. ... A potom následovala velká záhada. Za rok za dva si ten zvláštní pár zaplatil další cestu – či jim snad opět pomohli rodiče. Sedli na další parník a aniž se ohlédli, vrátili se do Oděsy.”¹⁸ Jak sám autor následně poukazuje, že návrat do Oděsy byl na tehdejší poměry něco nevídaného. Na otázky malého Amose, proč se tehdy vrátili, odpovídali prarodiče velmi vyhýbavě.

„Babi, v čem byl problém s Amerikou?

V ničem. Bylo tam jenom moc lidí.

Moc lidí? V Americe?

Příliš mnoho lidí na tak malou zemi.

...

A proč jste chtěli odjet? Co se vám tam nelíbilo?

Co se nám nelíbilo? Nic se nám nelíbilo. Nu, tak. Bylo tam plno koní a Indiánů.”¹⁹

Prarodiče zůstali v Oděse, kde se jim narodili dva synové – David, zvaný Zjusja a Jehuda Arje, zvaný Loňa²⁰. Když se zde ve 30. letech 20. století začal čím dál tím víc projevovat antisemitismus, zvažoval dědeček Alexander emigraci do různých evropských zemí včetně tehdejší Výmarské republiky. Byl odmítnut a jediným místem, které bylo ochotno rodinu přijmout, se tedy ukázala být Palestina. Jak Oz později popisuje ve své eseji *Mezi Evropou a Negevskou pouští* (viz *Mír, láska a kompromis*), bylo to rozhodnutí ze zoufalství a důvodem odjezdu byl strach o vlastní bezpečí a život, nikoli budovatelské tendence a zanícený sionismus²¹. V roce 1933 tedy dali sbohem životu v Evropě a odpluli

¹⁸ tamtéž, s. 91.

¹⁹ tamtéž, s. 91.

²⁰ tamtéž, s. 99.

²¹ Oz, Amos. *Mír, láska a kompromis*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1997. s. 87.

z terstského přístavu do Haify²². Babiččiným prvním hodnocením země izraelské byl výrok: „*Levanta je plná mikrobů.*“²³ Tato žena byla po usazení se v Jeruzalémě obsedantně posedlá čistotou a zemřela na infarkt způsobený zvykem koupat se několikrát denně v horké vodě. V přednášce s názvem „*Skutečná příčina smrti mé babičky*“ pronesené při konferenci v Tel Avivu v roce 1992 se autor až filozoficky zamýšlí nad tím, jestli jeho babičku skutečně zabil infarkt nebo byla pravou příčinou smrti její přehnaná čistotnost, a co mohlo a přirozeně nemuselo být prapůvodem její obsese. Na pomoc si zde autor bere význačné filozofy, např. Humea, Spinozu, Kanta, ale i Einsteina a velikány ruské literatury Čechova, Tolstého a Dostojevského (viz *Mír, láska a kompromis*). Na stránkách knihy *Příběh o lásce a tmě* jde dokonce ještě dál a polemizuje o tom, zda příčinou babiččiny čistotnosti, projevující se až po příjezdu do Palestiny, byla určitá zvláštní forma smyslnosti Levanty, která ji vyděsila natolik, že sebe okolo postavila vlastní ghetto²⁴. V Jeruzalémě se dědeček živil jako drobný obchodník. Svou ženu, posedlou čistotou, přežil o dvacet let. Byl zaníceným milovníkem života, žen a naivním básníkem, který ve svých básních až plačtivě oslavoval krásy Jeruzaléma, Sionu a hebrejského jazyka. Paradoxem však byl fakt, že své básně psal zásadně v rodné ruštině a hebrejsky se nikdy dobře nenaučil – „*měl svou vlastní obraznou hebrejštinu, jedinečný jazyk, a nenechal se od nikoho opravovat.*“²⁵

Dědečkův bratr, významný učenec své doby, Josef Klausner odjel do Palestiny již dříve, v roce 1919, a stal se vedoucím katedry hebrejské literatury na Hebrejské univerzitě, jak Oz ve své knize zmiňuje, nesl tento fakt úkorně, jelikož počítal s angažováním na katedře

²² *Příběh o lásce a tmě*, s. 102.

²³ *Mír, láska a kompromis*, s. 35.

²⁴ *Příběh o lásce a tmě*, s. 35.

²⁵ tamtéž, s. 113.

židovské historie²⁶. V tu dobu měl už za sebou bohatou akademickou i publikační činnost – akademického titulu dosáhl na univerzitě v Heidelbergu²⁷, první článek uveřejnil v 19 letech, byl zvolen, aby zastupoval židovské studenty na prvním sionistickém kongresu v Basileji²⁸, kde se setkal se samotným Theodorem Herzlem, byl šéfredaktorem časopisu *Ha-Šiloach*²⁹. Byl dokonce protikandidátem Chaima Weizmanna ve vůbec první volbě prezidenta v roce 1949³⁰. Ke svému vztahu k prastrýci se Oz mimo jiné vyjádřil takto:

*„V dětství jsem na strýci Josefovi nejvíc obdivoval to, že – jak jsem se dozvěděl – vymyslel a uvedl v život několik prostých hebrejských slov, která se od té doby stala samozřejmou součástí jazyka: “měsíčník”, “tužka”, “ledovec” ... Člověk, který má schopnost vymyslet nové slovo a vpravit ho do krevního oběhu jazyka, pro mě stojí jen o stupínek níže než Stvořitel světla a tmy.”*³¹

Strýc byl stoupcem pravice, přívrženec Žabotinského³² revizionismu, strany Chéruť³³, Menachema Begina³⁴ a jeho militantní organizace Irgun³⁵. Podle Ozových slov to byl

²⁶ tamtéž, s. 64.

²⁷ tamtéž, s. 86.

²⁸ První sionistický kongres se uskutečnil dne 29. srpna 1897 ve velké síni městského kasina v Basileji, sjeli se sem delegáti z šestnácti zemí. *Dějiny židovského národa*, s. 381.

²⁹ *Příběh o lásce a tmě*, s. 61.

³⁰ tamtéž s. 61 – 65.

³¹ tamtéž s. 61.

³² Vladimír Ze'ev Žabotinskij (1880 – 1940), současník Theodora Herzla, představitel revizionistického sionismu a duchovní vůdce několika izraelských nacionalistických organizací např. Bejtar. *Judaismus, politika a Stát Izrael*, s. 146.

³³ Izraelská revizionisticko - pravicová strana, jejíž zakladatelem byl v roce 1948 Menachem Begin, a která se později, v 70. letech, po sloučení s několika dalšími stranami transformovala ve stranu Likud. *Dějiny moderního Izraele*, s. 49 – 50.

³⁴ Menachem Begin (1913 – 1992), vůdce Irgunu, pozdější premiér Státu Izrael a laureát Nobelovy ceny za mír. *Dějiny moderního Izraele*, s. 165.

„...úžasně upřímný člověk, plný sebelásky a sebelítosti, zranitelný a toužící po uznání, překypující dětinským veselím, šťastný člověk, který vždycky předstíral, že se cítí mizerně.“³⁶

Vyprávění o matčině rodině započal Oz u jejích prarodičů, Hertze a Sáry Musmanových, bydlících v malé vesnici poblíž města Rovno³⁷. Jejich syn Efraim byl ve třinácti letech formálně oženěn, z důvodu vyhnutí se odvodu do carské armády³⁸, s dívkou jménem Chaja-Duba. Porodila svému muži tři syny a dvě dcery a zemřela v mladém věku na souchotě³⁹. Efraim Musman se poté znovu oženil, opět s dívkou jménem Chaja. Ta odmítala žít spolu s nevlastními dětmi, a proto musel i nejstarší syn Naftali Hertz odejít z domova. Přijali jej do učení na statek, který vlastnila svobodná kněžna. Když později nechala na pozemku poblíž Rovna postavit mlýn, stal se mladý Hertz jeho správcem a později, když odkoupil podíl inženýra Streleckého, se stal jeho majitelem⁴⁰.

Po svatbě se spolu s manželkou Itou, rozenou Šusterovou, usídlil ve městě Rovno⁴¹. Ač jejich manželství nebylo příliš šťastné, vzešly z něj tři dcery a manželé spolu zůstali

³⁵ Irgun, revizionistická milice, která se v roce 1931 odštěpila od Hagany, židovské obranné milice proti útokům ozbrojených arabských skupin, která se po vzniku státu transformovala na izraelskou armádu. Irgun nechvalně proslul teroristickým útokem na hotel King David v Jeruzalémě. *Dějiny moderního Izraele*, s. 22 a 26.

³⁶ *Příběh o lásce a tmě*, s. 67.

³⁷ Rovno, město na severo-západní Ukrajině. *Google Maps*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl>>.

³⁸ Od roku 1827 platily v carském Rusku tzv. kantonální dekrety vydané carem Mikulášem I., podle kterých všichni židovští muži ve věku od dvanácti do pětadvaceti let podléhali povinné vojenské službě. *Dějiny židovského národa*, s. 345.

³⁹ Starší český název pro tuberkulózu. *Velký lékařský slovník*. [on-line], [citováno dne 16. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://lekarske.slovníky.cz/pojem/souchote>>.

⁴⁰ *Příběh o lásce a tmě*, s. 134 – 136.

⁴¹ *tamtéž*, s. 138.

celých pětadesát let až do své smrti. Podle Oze byly všechny jejich dcery „každá svým způsobem zamilované do svého otce“ a matku pro její pánovitost a bezohlednost nesnášely⁴². V *Příběhu o lásce a tmě* vypráví jeho teta Soňa, že: „papá, tvůj dědeček, byl skoro komunista. Svého otce, dědu Efraima, nechával jíst vidličkou a nožem na bílém ubrousku u stolu v kanceláři mlýna, zatímco sám seděl s dělníky u kamen a jedl s nimi rukama žitný chleba a nakládané herinky, plátek cibule se solí a brambor ve slupce. Jedli na novinách rozložených na podlaze a zapíjeli to douškem vodky. Den před začátkem svátků dal papá každému dělníkovi pytel mouky, láhev vína a pár rublů. Ukazoval přitom na mlýn a říkal: Nu, tohle všechno není moje, ale vaše. Byl jako ze Schillera, tvůj děda, jako Vilém Tell, lidový vůdce, který pil víno ze stejného poháru jako nejprostší voják.“⁴³

Počátkem 30. let 20. století se obchody Hertze Musmana dostaly do krize a kvůli obrovské inflaci přišel prakticky přes noc o všechny úspory. Proto musely jeho dcery Soňa a Faňa zanechat pražských studií. Otec poté urychleně, a za značně nevýhodných podmínek, prodal mlýn, dům i veškeré povozy a rozhodl se spolu s manželkou a dcerou Faňou odjet do Palestiny. Tady si manželé pronajali skromnou chatrč poblíž přístavu Haifa a Hertz začal pracovat jako povozník, rozvážel chléb a stavební materiál⁴⁴. Přestože zažil velký sociální propad, podle vyprávění jeho dcery Soni jakoby mu takto skutečnost naopak prospěla „V mládí viděl všechno jako proletář. Ted', když už nebyl bohatý a vrátil se mezi proletariát, jako by omládl.“⁴⁵

Ozův otec Jehuda Arje Klausner se narodil v roce 1911 v ukrajinské Oděse odkud spolu s rodiči a starším bratrem Davidem odešel do Vilna, dnešního Vilnius, patřícímu

⁴² tamtéž, s. 138.

⁴³ tamtéž, s. 147 – 148.

⁴⁴ tamtéž, s. 169 – 170.

⁴⁵ tamtéž, s. 170.

tehdejšímu Polsku. Odsud rodina zamířila do Palestiny⁴⁶. Zde byl otec přijat na magisterské studium na Hebrejské univerzitě⁴⁷. Po příjezdu ještě nějakou dobu bydlel spolu se svými rodiči na Ámosově ulici ve čtvrti Kerem Avraham⁴⁸. Jeho starší bratr David zůstal, jakožto zanícený Evropan, spolu s manželkou Malkou ve Vilně⁴⁹. Oba zde byli i se svým malým synkem Danielem zavražděni nacisty, pravděpodobně v létě roku 1941 při masakru v Ponarském lese⁵⁰.

Ačkoliv otec dosáhl akademického titulu magistr a v 50. letech 20. století získal doktorát v Londýně, nikdy nezískal učitelské místo na žádné z izraelských univerzit, ač se o to mnohokrát pokoušel⁵¹. Tyto zklamání naděje podněcovaly jeho touhu po tom, aby alespoň jeho jediný syn dosáhl akademické funkce. Je otázkou, co bylo důvodem neúspěchu otcovy kariéry. Ve 30. a 40. letech byl Jeruzalém jediné město v mandátní Palestině kde byla univerzita a celá země, kromě průkopníků v kibucech na severu, byla plná přistěhovalců s akademickými diplomy univerzit daleko zvučnějších jmen než byla ta ve Vilně. Dalším důvodem jistě bylo, že Katedra hebrejské literatury, kde se o místo

⁴⁶ tamtéž, s. 102.

⁴⁷ Hebrejská univerzita v Jeruzalémě, první univerzita v Palestině, založená roku 1918 a oficiálně otevřená roku 1925. *Welcome to The Hebrew University*. [on-line], [citováno dne 22. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://new.huji.ac.il/en/cpage/449>>.

⁴⁸ Česky Abraháмова vinice, čtvrť postavená v 19. století severozápadně od hradeb Starého města. Lewis, Ari. *Kerem Avraham*. [on-line], [citováno dne 22. 3. 2013]. Dostupné z: <http://jewishmag.com/120mag/kerem_avraham/kerem_avraham.htm>.

⁴⁹ *Příběh o lásce a tmě*, s. 103 – 104.

⁵⁰ Ponary, litevsky Paneriai, les asi 10 km jižně od Vilniusu, kde mezi lety 1941 – 1944 nacisté a litevští kolaboranti popravili až 100 tisíc lidí z toho 70 tisíc židů. *Ponary – The Vilna killing site – Prototype for the Permanent Death Camps in Poland*. [on-line], [citováno dne 22. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.holocaustresearchproject.org/einsatz/ponary.html>>.

⁵¹ *Příběh o lásce a tmě*, s. 411 – 412.

ucházel, měla jen velmi málo studentů⁵². A možná nejdůležitějším důvodem bylo, že tuto katedru vedl jeho strýc Josef Klausner, velmi zvučné jméno tehdejšího hebrejského světa. Ten možná ze strachu, že by byl obviněn z protekcionismu, nebo snad z nedůvěry ve svého synovce, mu neudělil na své katedře místo. Po strýcově smrti byla situace na katedře úplně jiná, nový vedoucí se chtěl zbavit jha minulosti a jméno Klausner se mu do tohoto konceptu jistě nehodilo.

Otec byl již z dob života v Oděse revizionistický sionista, příznivec Žabotinského, Černichovského⁵³. „Člověk to byl citově založený a vzrušivý, ale skoro celý život nesnášel jakýkoli druh mystiky a magie. Nadpřirozené považoval za hájenství šarlatánů a podvodníků. Chasidské příběhy pokládal za pouhý folklór, a tento výraz vždycky vyslovoval se stejně zhnusenou grimasou, s jakou doprovázel slova žargon, extáze, hašiš či intuice.“⁵⁴ Později objevil dosud neznámé dílo J. L. Perece⁵⁵, které jej veskrze zaujalo a o kterém napsal v Londýně svou doktorskou práci, a poněkud upravilo jeho názor na tento typ literatury. Později začal studovat i mýty exotických národů a dokonce i jidiš literatury⁵⁶, přičemž v mládí se o jidiš vyjadřoval s despektem jako o „žargonu z ghetta“. Byl to člověk vskutku nepraktický, což dokládá mimochodem historika o zakládání zeleninové zahrádky⁵⁷ nebo zápas s náboji do pušky, přidělené mu během Války za nezávislost⁵⁸.

⁵² tamtéž, s. 223 – 224.

⁵³ Šaul Černichovský (1875 – 1943), básník. *Shaul Tchernichovsky*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/tchernichovsky.html>>.

⁵⁴ *Příběh o lásce a tmě*, s. 39.

⁵⁵ Jicchok Lejb Perc (1852 – 1912), prozaik původem z Polska, písničkář v jidiš. tamtéž, s. 464.

⁵⁶ tamtéž, s. 39 – 40.

⁵⁷ tamtéž, s. 209 – 212.

⁵⁸ tamtéž, s. 322.

Matka se narodila roku 1913 v tehdy ukrajinském Rovně v rodině obchodníka Hertze Musmana a jeho ženy Ity jako druhá ze tří dcer (sestry Chaja a Sára/Soňa). Jako mladá dívka začala navštěvovat místní gymnázium s názvem Tarbut. Tarbut⁵⁹ bylo sionisticko – hebrejské gymnázium s širokým záběrem probírané literatury.

*„Biblické vyprávění agady, vybraná díla básníků židovského zlatého věku v maurském Španělsku, středověkou židovskou filosofii, sebraná díla Bialika a Černichovského a vybrané práce Zalmana Šneura, Jaakova Kahana, Berdiševského, Davida Frischmana, I.L.Perece, Šoloma Alejchema, I. D. Berkowitze, Kabaka a Burly. Z překladu v edicích „Stiebel“ a „Umění“ se v gymnáziu Tarbut učila vybraná díla Tolstého, Dostojevského, Puškina, Turgeněva, Čechova, Mickiewicze, Sienkiewicze, Krasinského, Maeterlincka, Flauberta, Romaina Rollanda, Schillera, Goetha, Heina, Gerharta Hauptmanna, Wassermann, Schnitzlera, Petera Altenberga, Shakespeara, Byrona, Dickense, Oscara Wilde, Jacka Londona, Thákura, Hamsuna, Epos o Gilgamešovi v překladu Černichovského a díla mnoha dalších autorů. Probíraly se také práce o dějinách starověkého Izraele I. M. Samchoniho, Dějiny Druhého chrámu Josefa Klausnera, V bažině hlubiny Natana Hanovera, Kmen Judův Jehudy ibn Verga, Kniha nářků Šimona Bernfelda či Izrael v diapoře B. C. Dingurga.“*⁶⁰

Už od mládí se u ní projevovala náklonnost vůči romantické ruské literatuře, Turgeněvovi, Čechovovi, a jakési „mlžné melancholii“, která mohla být počátkem její životní tragédie. Po absolvování gymnázia v Rovně odešla studovat vysokou školu do Prahy, kde již předtím studovala její starší sestra Chaja. Důvodem odchodu byla pro židovské studenty neúnosná situace na polských vysokých školách a celkově se zvedající vlna antisemitismu ve východní Evropě. Po dvou letech pražského pobytu odplula spolu se svými rodiči do Palestiny, aby na zdejší jeruzalémské univerzitě pokračovala ve studiu

⁵⁹ tamtéž, s. 161.

⁶⁰ tamtéž, s. 162.

hebrejské a evropské literatury. Byla to poněkud přecitlivělá bytost, která byla osudem vržena „z rovnského panství a gotické krásy pražského starého města do písečných dun, motorových čerpadel, citrusových hájů, velbloudů, akordeonové hudby, dělostřelby, vyjících šakalů a Druhého chrámu“.⁶¹ Časem se k její melancholické povaze přidala i nespavost a migrény, zřejmě částečně způsobené válečnými útrapami, při ostřelování přišla o život její rovnská přítelkyně Piri Janajová⁶², a možná též zklamáním z ubíjejícího, jednotvárného života v Jeruzalémě. Možná odtud se bere Ozův přístup k Jeruzalému, který sice chápe jako město mystické, ale zároveň jeho křivolakost, rozštěpenost a pochmurnost považuje za zkázu lidské existence. Zklamání, zklamane naděje celé generace, jsou typickým pocitem pro stát, který je založen na mystickém, v tomto případě biblickém základě. Celá 50. léta byla pro řadu Izraelců vystřízlivěním z bujarého nadšení z nového státu. Nejenom že ustanovení samostatného státu provázela krvavá válka s arabskými státy, ale nový stát byl také uvržen do politických bojů o moc, do hospodářských problémů a celkové chudoby. Zde se seznámila s již zmíněným Jehudou Arje Klausnerem, který bydlel v pronajatém pokoji bytu rodiny pana Zarchiho⁶³. Po několika měsících známosti se vzali.

A o pár měsíců později, když už byla těhotná, se přestěhovali do dvoupokojového přízemního bytu v domě naproti. Tady se narodilo jejich jediné dítě. Otec někdy svým poněkud nedokrevným způsobem žertoval, že svět tehdy rozhodně k rození dětí nevybízel. Jeho výrok byl možná skrytou výčitkou vůči mně, že jsem se narodil tak bezohledně a nezodpovědně, v rozporu s jeho plány a očekáváním, rozhodně dřív, než mohl dosáhnout

⁶¹ Leonard, John. *A tale of Love and Darkness: Motherland*. [on-line], [citováno dne 11. 3. 2013].

Dostupné z:

<<http://www.nytimes.com/2004/12/12/books/review/12LEONARD.html?pagewanted=2&r=0&ref=bookreviews>>.

⁶² *Příběh o lásce a tmě*, s. 325.

⁶³ Israel Zarchi, hebrejský spisovatel. tamtéž, s. 123.

toho, po čem v životě toužil, a náznakem, že kvůli mému narození zmeškal loď. Ale možná vůbec nic nenaznačoval, jenom se svým obvyklým způsobem snažil být vtipný. Často tak či onak zavtipkoval, aby prolomil ticho. Vždycky měl dojem, že ticho je nějak namířené proti němu nebo že za ně může právě on.“⁶⁴

Ozovi rodiče, kteří si z rodné Evropy přivezli své vize a naděje, museli být poněkud rozčarování z blízkovýchodní reality. Sám Oz je označuje za horlivé milovníky Evropy, kteří z ní mají ale zároveň strašný strach. Strach vyvolaný antisemitismem a nejspíš i násilnou smrtí Ozova strýce Davida a jeho rodiny. Strach z Evropy jim také nedovolil učit syna jiný jazyk než hebrejštinu: „*báli se, že pokud se naučím nějaký evropský jazyk, mohl bych podlehnout touze vrátit se do Evropy, což považovali pro žida za smrtelnou hrozbu.*“⁶⁵

V roce 1939, v prvním roce války, se jim narodilo jejich jediné dítě, syn Amos. Jak sám o mnoho let později napsal ve svém autobiografickém románu *Příběh o lásce a tmě* byl formován slovy a knihami, které byly v jejich malém dvoupokojovém bytě v přízemí ve čtvrti Kerem Avraham prakticky všude. Píše, že: „*se toužil stát knihou*“⁶⁶. To proto, že život knihy mu přišel delší a trvanlivější než život lidský. Jeho rodiče byli vášnivými čtenáři a polygloty – otec hovořil až sedmnácti jazyky (i když Oz píše, že ve všech byl patrný silný ruský přízvuk) a četl v jedenácti jazycích a matka hovořila osmi a šesti četla (jestli byla mezi těmito jazyky i čeština, se kterou se setkala při svém dvouletém studiu v Praze, nevíme). Matka pracovala jako učitelka na poloviční úvazek – malý Amos byl

⁶⁴ tamtéž, s. 182.

⁶⁵ Guppy, Shusa. *Amos Oz, The Art of Fiction No. 148*. [on-line], [citováno dne 11. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.theparisreview.org/interviews/1366/the-art-of-fiction-no-148-amos-oz>>.

⁶⁶ Leonard, John. *A tale of Love and Darkness: Motherland*. [on-line], [citováno dne 11. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2004/12/12/books/review/12LEONARD.html?pagewanted=4&_r=1&ref=bookreviews&>.

dán na hlídání ke Gretě Gatové⁶⁷; ta přišla během Války za nezávislost o život. Do školy nastoupil do Říše dětí Isabelly Nachlielové⁶⁸, malé domácí školy nedaleko od domova. Zde, jak píše ve své autobiografii, prožil svou první lásku k učitelce Zeldě Schneersohnové⁶⁹. Poté existovaly dvě možnosti dalšího vzdělání, ortodoxní chlapecká škola Tachkemoni, již otec jakožto revizionista považoval za hrozbu, nebo „Dům vzdělání Berla Katznelsona⁷⁰ pro děti pracujících“, škola výrazně socialistická, která pro otce představovala hrozbu ještě větší. Matka se více přikláněla k Domu vzdělání, protože nesouhlasila s oddělováním chlapců a děvčat, ale otec nakonec prosadil školu Tachkemoni⁷¹. Tudíž se Ozovi dostalo do jisté míry i náboženského vzdělání. Jeho dětství bylo samotářské, obklopené knihami, vyplněné čtením a návštěvami rodinných přátel a příbuzných; jako dítě se setkal s řadou významných osobností tehdejší doby, např. Šaulem Černichovským, J. Š. Agnonem⁷², který bydlel ve čtvrti Talpiot⁷³ naproti strýci Josefovi, při návštěvách u něj s historikem Ben Cionem Netanjahuem⁷⁴, otcem současného premiéra Benjaminu Netanjahu, a řadou dalších.

⁶⁷ *Příběh o lásce a tmě*, s. 196.

⁶⁸ *tamtéž*, s. 246 a 250.

⁶⁹ *tamtéž*, s. 252.

⁷⁰ Berl Katznelson (1887 – 1944), sionistický vůdce a zakladatel Histadrut. Katznelson, Berl. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: [http://www.jewishagency.org/JewishAgency/English/Jewish+Education/Compelling+Content/Eye+on+Israel/Gallery+of+People+\(Biographies\)/Katznelson+Berl.htm](http://www.jewishagency.org/JewishAgency/English/Jewish+Education/Compelling+Content/Eye+on+Israel/Gallery+of+People+(Biographies)/Katznelson+Berl.htm).

⁷¹ *Příběh o lásce a tmě*, s. 248 – 250.

⁷² Josef Šmuel Agnon (1888 – 1970) spisovatel. Rubešová, Pnina. *Agnon, Šmuel Josef*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/18219>.

⁷³ Talpiot, čtvrť v jižním Jeruzalémě. *Talpiot*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Talpiot>.

⁷⁴ Ben Cion Netanjahu (1910 – 2022), izraelský historik specializující se zejména na období Židů ve Španělsku. *Příběh o lásce a tmě*, s. 464.

Do jeho dětství a celého jeho života zasáhla sebevražda jeho matky, kterou spáchala, když mu bylo necelých 13 let, pravděpodobně v zimě roku 1952. Po matčině smrti se Ozův vztah s otcem postupně zkomplikoval natolik, že se Oz ve svých 15 letech rozhodl odejít z Jeruzaléma i od otce, který se mezitím znovu oženil. Toto rozhodnutí otce velmi ranilo, protože doufal v synovu akademickou kariéru. Oz se ale rozhodl, jako důkaz revolty proti otci, nejen nejit studovat, ale i odejít do kibucu Chulda⁷⁵ v oblasti Judské nížiny⁷⁶, ale také, a to možná byla pro otce rána největší, nechal se adoptovat místní rodinou⁷⁷ a změnil si jméno. Z Amose Klausnera se stal Amos Oz⁷⁸. Na otázku, proč si vybral právě toto příjmení, odpověděl: „*V mých 14 a půl, oz (hebrejsky pevnost, síla) bylo něco, co jsem opravdu postrádal. Volba jména byla něco jako výkřik do tmy, mělo mě to povzbudit.*“⁷⁹ Otec v době po synově odchodu do kibucu odjel i s novou rodinou do Velké Británie, kde žil asi pět let, pravděpodobně mezi lety 1954–1959, a kde se narodili i dva Ozovi sourozenci – sestra a bratr. V létě jezdil otec na návštěvu vlasti, kterou spojoval i s návštěvou syna v kibucu⁸⁰. O návštěvě z roku 1956 napsal Oz podrobně: „*Zmocnil se mě jakýsi mstivý didaktický zápal, který jsem nedokázal ovládnout. Nepustil jsem ho ke slovu. Mával jsem rukou nad jeho pokusy se na něco zeptat. Mluvil jsem a mluvil a*

⁷⁵ Kibuc Chulda, založen ve 30. letech, název byl inspirován jménem arabské vesnice, ležící asi na polovině cesty mezi Jeruzalémem a Tel Avivem. *Chulda (Izrael)*. [on-line], [citováno dne 21. 4. 2013]. Dostupné z: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/Chulda_\(Izrael\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Chulda_(Izrael))>.

⁷⁶ Oblast ve středním Izraeli. *Google Maps*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://maps.google.com/>>.

⁷⁷ Hanka a Ozer Chuldajovi, *Příběh o lásce a tmě*, s. 417.

⁷⁸ tamtéž, s. 406.

⁷⁹ Lanir, Niva. *Amos Oz makes room for his loneliness*. [on-line], [citováno dne 16.3.2013]. Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/weekend/magazine/amos-oz-makes-room-for-his-loneliness-1.418823>>.

⁸⁰ *Příběh o lásce a tmě*, s. 407.

mluvil.“⁸¹

Začátky života v kibucu nebyly snadné. Zvlášť pro chlapce, který vyrůstal v revizionistickém prostředí, kde byl Ben Gurion a jeho vláda považováni za zkázu Izraele a Stalinovy nohsledy⁸², kde byl jeho děd zapáleným členem strany Cherut a obdivovatelem Begina; tato životní změna byla obratem o 180 stupňů. Podle vlastních slov se všemocně snažil zapadnout do místního uspořádání. „*Když jsem odešel v patnácti z domova do kibucu, sepsal jsem si předsevzetí, která jsem si stanovil jako zkoušku, v níž v žádném případě nesmím selhat. Pokud jsem doopravdy chtěl začít úplně nový život, musel jsem se během čtrnácti dní opálit, abych vypadal jako ostatní; musel jsem jednou provždy přestat s denním sněním; musel jsem si změnit příjmení; musel jsem se dvakrát nebo třikrát denně sprchovat studenou vodou; musel jsem se nemilosrdně přinutit přestat v noci s nemravnostmi; musel jsem přestat psát básně; musel jsem přestat žvanit a vyprávět příběhy; bylo třeba, abych se svému novému domovu jevil jako mlčenlivý člověk.*“⁸³. Ale ani opálení nedokázalo utlumit pochyby, které vůči němu měli ostatní obyvatelé kibucu. A sám Oz připouští, že jediné, co ze svých předsevzetí dokázal dodržet, bylo ono sprchování studenou vodou. Po absolvování povinné vojenské služby se jej výbor kibucu rozhodl vyslat na dvouleté studium literatury na Hebrejskou univerzitu, jelikož potřeboval do své školy kvalifikované učitele. Jak Oz píše, prosadil si, aby mohl zároveň s literaturou studovat i filozofii. Studoval ji u profesora Samuela Huga Bergmana⁸⁴, u kterého shodou okolností studovala ve 30. letech i Ozova matka.⁸⁵ Ozovou

⁸¹ tamtéž, s. 409.

⁸² tamtéž, s. 385.

⁸³ tamtéž, s. 415.

⁸⁴ Samuel Hugo Bergmann, (1883 – 1975), profesor filozofie, první ředitel Národní a Univerzitní knihovny. *Bergmann, Samuel Hugo*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: [http://www.jewishagency.org/JewishAgency/English/Jewish+Education/Compelling+Content/Eye+on+Israel/Gallery+of+People+\(Biographies\)/Samuel+Hugo+Bergman.htm](http://www.jewishagency.org/JewishAgency/English/Jewish+Education/Compelling+Content/Eye+on+Israel/Gallery+of+People+(Biographies)/Samuel+Hugo+Bergman.htm).

filozofickou specializací byl Spinoza.⁸⁶ Tato okolnost vlastně zapříčinila i jeho pozdější setkání s Ben Gurionem⁸⁷. Ten totiž na stránkách časopisu víkendové přílohy listu *Davar* uveřejnil svou stat' právě o Spinozovi. Oz do časopisu poslal svou reakci na tento článek, v němž si dovolil s Ben Gurionem nesouhlasit.⁸⁸ Následně jím byl pozván k audienci, jejíž průběh Oz popsal na stránkách *Příběhu o lásce a tmě* a Ben Guriona vylíčil jako vznětlivého, vzrušivého, energického muže: „*Bylo v něm cosi rtuťovitého, cosi neklidného a prudkého. Jeho argumenty byly jako údery pěstí. A přesto, když se takto bez varování rozjasnil, proměnil se z hněvivého božstva v milého dědečka a vyzařoval zdraví a spokojenost.*“⁸⁹ V té době již Oz psal povídky a krátké články. Ale všechno mohlo být jinak. Po svém příchodu do kibucu totiž považoval psaní knih za něco „nemravného“, brzy ale zjistil, „že i ti nejpravověrnější zemědělci v Chuldě po večerech čtou a celý den o knihách diskutují. ... Snažil jsem se jednou provždy obrátit zády ke světu učených debat, z kterého jsem pocházel, a zatím se dostal z bláta do louže.“⁹⁰ Po tomto zjištění se Oz vrhl na četbu stejně zapáleně jako kdysi v Jeruzalémě. Knihovník v Chuldě mu vyšel vstříc a Oz přečetl: „*všechno kromě knih, které mi Šeftel navzdory mému žadonění nedovolil číst, například Mailerovy Nahé a mrtvé.*“⁹¹ Zvláštní zaujetí Oz projevil u knih Remarqua a

⁸⁵ *Příběh o lásce a tmě*, s. 363.

⁸⁶ Benedict (Baruch) Spinoza (1632 – 1677), filozof židovského původu narozený v Amsterodamu. Dějiny židovského národa, s. 280.

⁸⁷ David Ben Gurion, původně David Grün, (1886 – 1973), první premiér Izraele. tamtéž, s. 381.

⁸⁸ Gubby, Shusa. *Amos Oz, The Art of Fiction No. 148*. [on-line], [citováno dne 16. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.theparisreview.org/interviews/1366/the-art-of-fiction-no-148-amos-oz>>.

⁸⁹ *Příběh o lásce a tmě*, s. 383.

⁹⁰ tamtéž, s. 419.

⁹¹ tamtéž, s. 420.

Hemingwaye.⁹² Zároveň ale získal pocit, „že na to, aby člověk psal jako Remarque nebo Hemingway, by musel vykročit do opravdového světa, někam, kde jsou chlapi mužní jako pěst a ženy něžné jako noc, kde se mosty klenou nad širokými řekami a večery jiskří světly barů, kde se odehrává opravdový život.“⁹³ Život v kibucu mladému Ozovi prostě nepřipadal jako něco, co by si zasloužilo být ztvárněno na stránkách knih. To se změnilo ve chvíli, kdy se mu dostala do ruky kniha amerického autora Sherwooda Andersona⁹⁴, *Městečko v Ohio*. „Celé Městečko v Ohio se skládá z řady příběhů a epizod, které ze sebe navzájem vyrůstají a jsou propojené, především tím, že se všechny odehrávají v tomtéž chudém, bohem zapomenutém provinčním městě.“⁹⁵ Je zcela zjevné, že tento „objev“ zachránil pro Izrael, a nejen pro něj, jednu výraznou literární osobnost. Pomalu začal s psaním básní a krátkých příběhů, které byly otištěny a vcelku dobře přijaty. Požádal proto vedení kibucu zdali by jej na jeden den v týdnu neuvolnilo z práce, aby měl čas na psaní. Vzbudil tím vášnivou debatu. Někteří členové se obávali vytvoření negativního precedensu – každý by mohl přijít a žádat uvolnění z práce, jeden ze členů sekretariátu prohlásil: „Možná je mladý Amos nový Tolstoj, ale co ví o lidech? Nechme ho do čtyřiceti pracovat na poli a pak ať si píše.“⁹⁶ Nakonec byl Ozův návrh schválen a on se opravdu jeden den v týdnu mohl věnovat pouze psaní.

V roce 1960 se oženil s Nily Zuckermanovou⁹⁷ a v témže roce se jim narodila dcera

⁹² tamtéž, s. 420. – 421.

⁹³ tamtéž, s. 421.

⁹⁴ Sherwood Anderson (1876 – 1941), americký spisovatel, dramatik a novinář. Anderson, Sherwood. *Městečko v Ohio*. 1. vyd. Praha : Ivo Železný, vydavatelství a nakladatelství, 1995. ISBN 80-237-2120-8.

⁹⁵ *Příběh o lásce a tmě*, s. 423.

⁹⁶ Lanir, Niva. *Amos Oz makes room for his loneliness*. [on-line], [citováno dne 16. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.haaretz.com/weekend/magazine/amos-oz-makes-room-for-his-loneliness-1.418823>>.

⁹⁷ *Příběh o lásce a tmě*, s. 412.

Fania⁹⁸, pojmenovaná po Ozově matce (Oz je otcem ještě jedné dcery a syna⁹⁹). V roce 1965 vydal svou první knihu, sbírku povídek s názvem *Šakalí země*. Tato kniha nezapře inspiraci právě výše zmíněným Sherwoodem Andersonem. Hned v následujícím roce vydal další knihu, a to román *Jiné místo*, opět z prostředí kibucu. Obě knihy vydalo nakladatelství Am Oved (česky Pracující lid)¹⁰⁰. V dalším roce se jako tankista zúčastnil bojů na Sinaji, během Šestidenní války. Možná to byla právě přímá válečná zkušenost, co jej přivedlo k mírovému aktivismu a psaní politických článků. K tomu se v rozhovoru vyjádřil takto: „*Víte, nejsem politický analytik nebo komentátor. Píšu kvůli pocitu bezpráví, jako vzbouření se tomu. Ale mohu napsat článek pouze, když sám se sebou souhlasím na sto procent, což u mě není běžný stav – běžně se sebou částečně nesouhlasím a umím se ztotožnit se třemi nebo pěti dalšími pohledy a odlišnými pocity na jednu a tu samou otázku. Nikdy nepíšu povídku nebo román abych změnil názory lidí – nikdy. Když mám potřebu to udělat, napíšu esej nebo článek. Dokonce používám dvě různá pera, jako symbolické gesto, jedno je pro vyprávění příběhů a druhé abych řekl vládě co má se sebou dělat.*“¹⁰¹ V roce 1973 byl znovu nucen účastnit se války, tentokrát na Golanských výšinách. Na otázku proč své válečné zkušenosti nikdy neztvárnil v románu či povídce řekl: „*Ne, myslím, že není možné sdělit zkušenost z bitevního pole lidem, kteří to nezažili. Zkusil jsem to, ale až do dneška jsem nedokázal napsat nic o válce. To je zkušenost, která se nepodobá ničemu, nedá se to s ničím porovnat. Nedokážu*

⁹⁸ Fania Oz-Salzberger (1960), historička. *Fania Oz-Salzberger*. [on-line], [citováno dne 20. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://weblaw.haifa.ac.il/en/Faculty/OzSalzberger/Pages/default.aspx>>.

⁹⁹ Gubby, Shusa. *Amos Oz, The Art of Fiction No. 148*. [on-line], [citováno dne 16. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.theparisreview.org/interviews/1366/the-art-of-fiction-no-148-amos-oz>>.

¹⁰⁰ Am Oved, izraelské nakladatelství založené ve 40. letech, má na kontě přes 5 tisíc vydaných titulů. *Am Oved Publishers: A Profile*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.am-oved.co.il/htmls/article.aspx?c0=12167&bsp=12006>>.

¹⁰¹ Gubby, Shusa. *Amos Oz, The Art of Fiction No. 148*. [on-line], [citováno dne 16. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.theparisreview.org/interviews/1366/the-art-of-fiction-no-148-amos-oz>>.

*sdělit pocit lidem, kteří tam nebyli. Nepodobá se to ničemu známému. Bitevní pole je plné pachů. Je těžké tyhle pachy popsat slovy.*¹⁰² Už od konce 60. let byl zastáncem tzv. dvoustátního řešení palestinsko-izraelského konfliktu. Podle jeho názoru jsou Izraelci a Palestinci jako jedna velká nešťastná rodina a „nemůže z nich být jedna velká šťastná rodina. Je třeba se rozvést, rozdělit dům na dva byty a stát se sousedy. Nejsou jedno, nejsou šťastni. Nepotřebují milostný románek a líbánky, ale spravedlivý rozvod a rozdělení bytu.“¹⁰³

Toto téma, společně s tématem morálních rozměrů problému, okupace, demokracie, fanatismu a spravedlnosti se objevuje v mnoha Ozových článcích, esejích a zamyšlení.¹⁰⁴ Společně s podobně smýšlejícími lidmi na konci 70. let spoluzaložil hnutí *Mír nyní* (hebrejsky Šalom achšav). Toto hnutí bylo založeno během Izraelsko-egyptských mírových rozhovorů, když skupina rezervistů a vojáků publikovala otevřený dopis adresovaný premiérovi, v němž vyzývala vládu, aby se nevzdávala možnosti uzavření míru. Tento dopis podpořilo asi 10 tisíc izraelských občanů. Hnutí si klade za cíl čtyři zásadní body: podporu práva na existenci Státu Izrael v bezpečných hranicích a totéž pro jeho sousedy, obhajovat „dvoustátní“ řešení konfliktu, víru v status Státu Izrael jako svobodné, otevřené demokratické společnosti se zvláštním důrazem na hájení základních lidských práv na svobodu, spravedlnost a rovnoprávnost, a snaha odstranit stereotypy ve vnímání na obou stranách konfliktu¹⁰⁵. Oz často poukazuje na to, že ač členem mírového

¹⁰² Hostaš, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*. [on-line], [citováno dne 20. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1093836883-na-plovarne/209522160100025-na-plovarne-s-amosem-ozem/>>.

¹⁰³ Hostaš, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*. [on-line], [citováno dne 20. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1093836883-na-plovarne/209522160100025-na-plovarne-s-amosem-ozem/>>.

¹⁰⁴ Viz např. kniha *Mír, láska a kompromis* nebo *Na svazích Libanonu*.

¹⁰⁵ *Peace Now - Who we are*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://peacenow.org.il/eng/content/who-we-are>>.

hnutí není v žádném případě pacifistou: „Války mě naučily, že největší zlo na světě není válka, ale agrese. A agrese se musí občas čelit silou. Nejsem tudíž tradiční pacifista – jsem mírový aktivista. Pokud bychom šli spolu po ulici, někdo by nás napadl a jedinou možností obrany by byl boj, pak bych bojoval. Ale z jediných dvou důvodů: za vlastní život a za svou svobodu. Nikdy za takzvané národní zájmy či potřebná území.“¹⁰⁶ V následujících 30 letech vydal přibližně 25 dalších knih, ať už románů, povídkových sbírek nebo politických esejí. Mezi nimi například oceňované romány *Můj Michael*, *Černá skříňka* nebo rozsáhlou autobiografii *Příběh o lásce a tmě*. Během těchto let nasbíral řadu významných literárních ocenění, např. Bialikovu cenu (1986)¹⁰⁷, Mírovou cenu Svazu německých nakladatelů a knihkupců (1992)¹⁰⁸ nebo Heineho cenu (2008)¹⁰⁹, také byl v roce 2009 nominován na Nobelovu cenu za literaturu, kterou nakonec nezískal¹¹⁰, ale jeho reakce byla smířlivá: „Já jsem nic nečekal a mohu vás ubezpečit, že pokud nikdy nezískám Nobelovu cenu za literaturu, nezemřu jako nešťastný člověk.“¹¹¹ Byl také hostem na Festivalu spisovatelů v Praze roku 2003¹¹² a Prahu navštívil i v roce

¹⁰⁶ Horáčková, Alice. *Nejsem pacifista. Jsem mírový aktivista*. Mladá fronta Dnes, 24. října 2009, s. 38 – 39.

¹⁰⁷ *Amos Oz awarded 2008 Heine Prize*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3618364,00.html>>.

¹⁰⁸ *Amos Oz*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.pwf.cz/archivy/autori/amos-oz/cz/>>.

¹⁰⁹ *Amos Oz awarded 2008 Heine Prize*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3618364,00.html>>.

¹¹⁰ V roce 2009 získala Nobelovu cenu za literaturu německá spisovatelka Herta Müllerová. *Nobel prize in Literature 2009 Herta Müller*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/2009/>.

¹¹¹ Hostaš, J. *Na plovárně s Amosem Ozem*. [on-line], [citováno dne 20. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1093836883-na-plovarne/209522160100025-na-plovarne-s-amosem-ozem/>>.

¹¹² *Amos Oz*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <http://2003.pwf.cz/ao_cz.asp>.

2009. V současnosti žije Oz v Aradu¹¹³, kam se přestěhoval po mnoha letech strávených v kibucu, kvůli astmatu svého syna Daniela.

¹¹³ Arad, město v Negevské poušti, v polovině cesty mezi Berševou a Mrtvým mořem. *Google Maps*. [online], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://maps.google.com/>>.

3 Dílo

Ozovu tvorbu můžeme rozdělit do několika kategorií. První kategorií jsou povídky a sbírky povídek, další pak romány, sbírky esejů, politických komentářů, novinových článků a projevů a několik výborů z díla. Díla níže uvedená jsou řazena chronologicky a to podle data vydání v hebrejském originále, popřípadě prvního vydání vůbec. Romány *Můj Michael*, *Černá skříňka* a *Fima* budou rozebrány v samostatných kapitolách, proto nebudou již v této kapitole šířeji zmiňovány.

Země šakalů (1965) – Ozova prvotina, sbírka šesti povídek situovaná do prostředí imaginárního kibucu. Je zde patrná také inspirace již zmíněným *Městečkem v Ohiu*, hrdiny jsou zdánlivě obyčejní obyvatelé kibucu. Avšak Ozovou brilantní schopností zachytit člověka jako celek se ukazuje, že nikdo není obyčejný.¹¹⁴ Již zde jsou jasně viditelné charakteristické znaky Ozova psaní – obrazotvornost, rozvláčnost, soustředění se na jazyk více než na děj, překvapivá odhalení zjištěná jakoby náhodou, nejednoznačnost a absence konce příběhu. K naposledy zmíněnému autor řekl: „*(Příběhy) nemusí končit! Mám rád, když příběhy odezní do ticha a odehrávají se mi v hlavě i poté, co jsem přečetl poslední větu. Takové otevřené dveře do temnoty.*“¹¹⁵ Není náhodou, že Ozovou první vydanou knihou byla sbírka povídek, jak sám autor poznamenal: „*Potřeboval jsem rychlé zadostiučinění. Byl jsem velmi mladý a neměl jsem trpělivost a moudrost na to, abych hrál dlouhé hry. Rozhodl jsem se psát krátké příběhy, protože je umění dostat vás do děje v krátkém čase. Mohl jsem na příběhu pracovat*

¹¹⁴ Oz, Amos, *Where the Jackals Howl*. London : Vintage, 1992. ISBN 0-09-998200-5.

¹¹⁵ Rejžek, Jan. *Rozhovor s Amosem Ozem*. [on-line], [citováno dne 22. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/rozhovor-s-amosem-ozem_2175.html>.

*v hlavě, potom se posadit a v jednom dni jej napsat. Mimo chodem, tohle už dělat nemohu, mám jiné tempo.*¹¹⁶

Jiné místo (1966)- román, opět situován do prostředí kibucu, popisující milostný „šestiúhelník“ na pozadí idealismu a každodenní reality.¹¹⁷

Můj Michael (1968) – viz s. 33.

Až do smrti (1971) – dvě povídky, *Až do smrti*, pojednávající o výpravě křížáků a *Pozdní láska* situovaná do moderního Jeruzaléma. Zdánlivě spolu tyto dva příběhy nesouvisí, ale spojuje je téma hluboké nenávisti a možná ještě hlubšího strachu. V prvním příběhu je to až patologický strach z židů v druhém příběhu strach ze světového spiknutí proti židům.¹¹⁸

Dotknout se vody, dotknout se větru (1973) – román, odehrávající se v dvou rovinách. První rovinou je druhá světová válka – zatímco gymnaziální učitel matematiky a fyziky Eliša Pomeranz utíká před Němci blížícími se k nejmenovanému polskému městu, jeho žena, učitelka němčiny Štefa, zde zůstává. Druhou rovinou je situace po válce, kterou se oběma podařilo přežít. Eliša začíná nový život v Izraeli a jeho žena ve stalinistickém Rusku.¹¹⁹

¹¹⁶ Gubby, Shusa. *Amos Oz, The Art of Fiction No. 148*. [on-line], [citováno dne 16. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.theparisreview.org/interviews/1366/the-art-of-fiction-no-148-amos-oz>>.

¹¹⁷ Lehmann-Haupt, Christopher. *Books of the Times*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/books/97/10/26/home/oz-elsewhere.html>>.

¹¹⁸ Oz, Amos. *Až do smrti*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2002. ISBN 80-7185-459-X.

¹¹⁹ Oz, Amos. *Touch the water, touch the wind*. London : Vintage, 2004. ISBN 9780099817505.

Hora zlého úradku (1976) – soubor tří povídek, umístěných na předměstí Jeruzaléma Tel Arza¹²⁰. Každá z povídek je samostatná, ale postavy překračují hranice jednotlivých příběhů. V první povídce se setkáváme s rodinou veterináře Kipnise, jehož manželka snící o starém životě v Polsku je unavená, zklamaná žena. Jednoho dne se pár vydá na ples nejvyššího policejního prezidenta, kde žena tančí s britským admirálem. Kipnis odchází a se ženou se už nikdy neshledá. Druhý příběh pojednává o stárnoucím básníkovi a jeho synovi, který na celé dny mizí. Třetí příběh má formu dopisů mezi doktorem Nussbaumem a Minou, která umírá na rakovinu a se kterou má milostný románek.¹²¹

Sumki (1978) – příběh jedenáctiletého chlapce Sumki, vyrůstajícího uprostřed Jeruzaléma krátce po druhé světové válce, snícího o útěku do Afriky. Postava Sumkiho je přirovnávána k postavě Huckleberryho Fina.¹²²

Dokonalý mír (1982) – román umístěný do osmnácti měsíců, které předcházely Šestidenní válce. Hlavním hrdinou je Jonatan Lifshitz, mladý muž, který se narodil a vyrůstal v kibucu. Román pojednává o střetu sionistických socialistických snů, které zde představuje Jonatanův otec Jolek.¹²³

Černá skříňka (1987) – viz s. 36.

¹²⁰ Háj se stejným názvem je zmíněn v Příběhu o lásce a tmě a nachází se nedaleko místa, kde Oz strávil dětství. *Příběh o lásce a tmě*, s. 219.

¹²¹ Lingeman, Richard R. *Books of the Times*. [on-line]. [citováno dne 22. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/books/97/10/26/home/oz-hill.html>>.

¹²² *Soumchi by Amos Oz*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.tobypress.com/books/soumchi.htm>>.

¹²³ Schulman, Grace. *Summer reading; Fiction that is worlds apart*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/books/97/10/26/home/oz-perfectpeace.html>>.

Ze svahů Libanonu (1987) – soubor esejů, článků a úvah seřazených do šesti oddílů. Například oddíl *Proč umírají* vyjadřuje autorovy názory na operaci Mír pro Galileu.¹²⁴

Poznat ženu (1989) – román, jehož hlavním hrdinou je bývalý agent tajných služeb Joel, žijící se svou matkou, tchýní a dcerou, který žije svůj stereotypní život sžírán pocitem, že zapomněl něco podstatného (což je další podstatný rys Ozovy tvorby patrný například v románu *Fima*) a snaží se utéct před přízraky minulosti, ztělesňovanými jeho zemřelou ženou.¹²⁵

Fima (1991) – viz s. 28.

Mlčení nebes: Agnonův strach z Boha (1993) – sbírka Ozových reflexí na dílo jednoho z největších hebrejských spisovatelů a nositele Nobelovy ceny za literaturu Josefa Šmuela Agnona.¹²⁶

Neříkej tomu noc (1994) – román pojednávající o konfliktu mezi partnery, který vzplane poté co dojde k tragické a nevyjasněné smrti jejich studenta. Opět je zde patrné napětí mezi hlavními postavami, flegmatickým, životem znaveným Theem a horečnatou idealistkou Noou.¹²⁷

Panter ve sklepě (1995) – román umístěný opět do Jeruzaléma v době mandátní správy, pojednávající o morálních aspektech zrady a spravedlnosti. Hlavním hrdinou je chlapec

¹²⁴ Oz, Amos. *The slopes of Lebanon*. New York : Vintage international, 1992. ISBN 0-679-73144-X.

¹²⁵ Oz, Amos. *To know a woman*. Orlando : A Harvest Book, 1992. ISBN 978-0-15-690680-7.

¹²⁶ *Silence of Heaven: Agnon's fear of God*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://press.princeton.edu/titles/6789.html>>.

¹²⁷ Moore, Lorrie. *God is in the details*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/books/97/10/26/home/oz-callitnight.html>>.

s přezdívkou Prófa, který se spřátelí s anglickým vojákem. Navzájem si pomáhají s angličtinou a hebrejštinou. V tomto díle je jasně patrná spojitost s autorovým mládím.¹²⁸

Mír, láska a kompromis (1997) – soubor jedenácti esejů s převážně politickými tématy. Uspořádán z hebrejských a anglických originálů pro nakladatelství Mladá fronta.¹²⁹

Totěž moře (1999) – román psaný básnickou formou o vztahu otce a syna po smrti jejich manželky a matky.¹³⁰ Na otázku proč zvolil pro sebe tak netradiční pojetí odpověděl: „*Mimo jiné jsem v ní chtěl vyjádřit, že tragédie a komedie už pro mě nejsou dvě odlišné planety, že to je jedna a tatáž. Pokusil jsem se v ní setřít hranici mezi poezií a prózou a také mezi literaturou a hudbou; chtěl jsem napsat příběh, který by zpíval a tančil, nejen vyprávěl.*“¹³¹

Příběh o lásce a tmě (2002) – rozsáhlý román s autobiografickými prvky. Obsažná freska zachycující pomocí různých literárních stylů a formou pomalu se skládající mozaiky nejen autorovo dětství a mládí, ale i příběhy jeho rodiny na pozadí rodičího se Státu Izrael. Můžeme zde najít řadu historických postav a popkulturních odkazů, které na čtenáře působí o to silněji, když jsou propojené s osudy žijících lidí.¹³²

¹²⁸ Oz, Amos. *Panter ve sklepě*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1999. ISBN 80-204-0763-4.

¹²⁹ Oz, Amos. *Mír, láska a kompromis*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1997. ISBN 80-204-0585-2.

¹³⁰ Adams, Tim. *A voice crying in the wilderness*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.guardian.co.uk/books/2001/feb/18/poetry.features>>.

¹³¹ Marxová, Alice. *Rozhovor s izraelským spisovatelem Amosem Ozem*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/rozhovor-s-izraelskym-spisovatelem-amosem-ozem_2590.html>.

¹³² Oz, Amos. *Příběh o lásce a tmě*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-998-7.

Náhle, hluboko v lese (2005) – Ozova reminiscence na pohádky, které mu vyprávěla matka, když byl malý chlapec. Mysticky laděný příběh o dvou dětech, které se vydávají do lesa zjistit, co je pravdy na děsivých vyprávěních o horském démonovi.¹³³

Jak vyléčit fanatika (2006) – esej na téma fanatismu a jeho příčin. Fanatismus, jeho projevy a příčiny jsou Ozovým oblíbeným tématem, jak sám říká, během svého dospívání v Jeruzalémě se stal odborníkem na různé druhy fanatismu. Oz zde dokonce používá výraz antifanatický fanatik. V tomto pojednání dospěje k názoru, že univerzálním lékem proti fanatismu je smysl pro humor a s notnou dávkou komiky dodává, že by si přál vyrobit tabletku se smyslem pro humor a plošně by ji naordinoval lidstvu. Poté by si podle vlastních slov zasloužil Nobelovu cenu, ale nikoliv za literaturu, ale za medicínu.¹³⁴

Rýmování života a smrti (2007) – psychologický román, jehož hlavním hrdinou je spisovatel známý pouze pod přezdívkou Autor trpící strachem z kontaktu s lidmi. Je pozorovatelem a nasáté pocity a vjemy vpravuje do svých knih.¹³⁵ Motiv nezúčastněného pozorovatele odkazuje na Ozovy vzpomínky na dlouhé návštěvy kaváren, kdy se jako malý chlapec bavil pozorováním ostatních návštěvníků a vymyšlením si jejich osudů. „Sledoval jsem neznámé lidi v kavárně a pokoušel se podle jejich ošacení a gest uhodnout, kdo jsou, odkud přišli, co dělají, co dělali předtím a kam půjdou potom.“¹³⁶

¹³³ Sansom, Ian. *Suddenly in the Depths of the Forest by Amos Oz - Ian Sansom acclaims Amos Oz's fairy story*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.guardian.co.uk/books/2010/apr/03/suddenly-depths-forest-amos-oz>>.

¹³⁴ Oz, Amos. *Jak vyléčit fanatika*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2006. ISBN 80-7185-787-4.

¹³⁵ Mars-Jones, Adam. *What do you think you're looking at?*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.guardian.co.uk/books/2009/feb/15/amos-oz-rhyming-life-and-death-fiction>>.

¹³⁶ *Příběh o lásce a tmě*, str. 360

Scény z vesnického života (2009) – román v osmi povídkách situovaný do imaginární vesnice Tel Ilan opět zaměřený na vnitřní životy postav, střety generací a rozdílné vnímání světa.¹³⁷

Mezi přáteli (2012) – soubor osmi povídek, který autor, díky společnému prostředí kde se odehrávají, označil za román v povídkách. Povídky jsou opět situovány do kibucu 50. let. Věnuje se zde svým typickým tématům jako je samota a idealismus.¹³⁸

Židé a slova (2012) – kniha, kterou autor napsal společně se svojí dcerou Faniou Oz-Salzbergerovou se zabývá vztahem židovství, židovské identity a slova, textů a literatury. V knize se spojuje Ozův vypravěčský um s vědeckou erudicí jeho dcery¹³⁹.

¹³⁷ Oz, Amos. *Scenes from Village Life*. New York : Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company, 2011. ISBN 978-0-547-48336-8.

¹³⁸ Whitman, Sylvia. *Between friends with Amos Oz*. [on-line], [citováno dne 30. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.france24.com/en/20130212-culture-amos-oz-between-friends-israel-whitman>>.

¹³⁹ *Jews and Words – Amos Oz and Fania Oz-Salzberger*. [on-line], [citováno dne 7. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://yalebooks.com/yupbooks/book.asp?isbn=9780300156478>>.

4 Rozbor vybraných děl

4.1 Fima

Ozův román situovaný do konce 80. let a jak jinak než do jeho rodného Jeruzaléma, který se jako červená nit táhne romány, které jsou ve středu našeho zájmu. Naproti tomu povídkové knihy bývají situované do prostředí kibucu. Tato dvě ambivalentní prostředí - Jeruzalém, jakožto představitel čehosi starého, tradičního, v Ozově podání možná i zastaralého, slabého, do sebe zahleděného a příliš intelektuálního prostředí, které autor velmi dobře zná z dob svého mládí, které bylo prosyceno intelektualizmem, přepjatými emocemi a nikdy nekončícími diskuzemi, a kibuc Chulda jako představitel něčeho nového, silného, budoucnost představující místo kde jsou diskuze nahrazeny tvrdou prací a jakousi obyčejnou lidskostí.

Hlavním hrdinou románu je Fima – Efraim Nisan, asi padesátiletý muž, který žije sám v malém jeruzalémském bytě ve čtvrti Kirjat Jovel¹⁴⁰ a pracuje na částečný úvazek jako recepční na gynekologické klinice. Tento fakt vytváří paralelu - hlavní hrdina se při všech svých milostných aférách až hystericky obává toho, že svou partnerku přivede do jiného stavu, ale když jeho žena během jejich manželství otěhotní, je iniciátorem jejího potratu.

Fima byl kdysi ženatý, jeho bývalá manželka Jael je strojní inženýrka pracující na vývoji tryskových motorů v polotajném projektu ve spojení s armádou, je podruhé vdaná za Američana Teddyho, taktéž inženýra, s nímž má syna Dimiho, albína, kterého Fimův otec Baruch mylně považuje za svého vnuka. Zde je vystavěn kontrast mezi silně specifickým a praktickým povoláním Jael a filozofickým a nedefinovaným povoláním Fimy, který celý svůj čas věnuje vnitřním úvahám o světě, sestavováním článků a imaginárním zasedáním vlády.

Další z důležitých postav je Fimův otec Baruch Nomberg, stárnoucí průmyslník stále

¹⁴⁰ Oz, Amos. *Fima*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1998. s. 18.

obletovaný ženami. Živelný, náladový, aškenázský stařec, „se silnou kořeněnou vůní pálenky a aškenázského jídla“¹⁴¹. Předobraz této postavy vidím v Ozově dědečkovi Alexandrovi. Fimova matka zemřela v jeho dětství na krvácení do mozku a Fima ani Baruch o ní nikdy nehovoří. Zde je jasně patrná paralela mezi románovými postavami a realitou, kdy po matčině sebevraždě mladý Amos nemluví o její smrti s otcem.

Úplnost obrazu děje doplňují Fimovi přátelé, manželé Uri a Nina Gefenovi a Cvi a Šula Kropotkinovi, jeho zaměstnavatelé na klinice doktoři Wahrhaftig a Eitan, asistentka Tamar, nešťastně zamilovaná do doktora Eitana, pacientka Anette Tadmorová a řada menších postav, které se na okamžik vynoří z děje a poté se zase zanoří, jakmile splní svoji inspirační úlohu.

Samotný děj románu není příliš obsáhlý, celý je situován do několika zimních dní a fakticky se toho mnoho neuděje. Jako v celé Ozově tvorbě je děj potlačen a důraz je kladen na etickou, filozofickou a citovou stránku jak situací, tak postav. Děj začíná Fimovým děsivým snem, kdy jej Sima, alter-ego jeho matky „převádí na árijskou stranu“. Fima si tento sen pečlivě zaznamenává tak jak to dělá vždy. Poté sledujeme Fimův každodenní zápas se svým ochablým tělem a nedisciplinovanou myslí – závod s nádržkou toalety, nedovřená lednice, připálená konvice na kávu... v *Příběhu o lásce a tmě* autor napsal, že inspirací k popisu Fimova neutěšeného příbytku byl byt jeho rodiny po smrti jeho matky. Autor také napsal, že „*Od oněch chaotických týdnů trpím nutkavou potřebou pořádku, která dělá všem kolem mne ze života peklo. Každý útržek papíru, který není na svém místě, každé nesložené noviny a každý neumytý šálek ohrožují můj duševní klid a snad i zdravý rozum.*“¹⁴²

Na začátku knihy může čtenář snadno získat pocit, že Fima je svým chováním naprosto nesnesitelný a to jak sobě, tak svému okolí. Je příliš dětinský, malicherný, přecitlivělý a

¹⁴¹ tamtéž, s. 164.

¹⁴² *Příběh o lásce a tmě*, s. 453.

kdo ví co ještě. Sledujeme jeho pochybné, zmatené výpady do domovů jeho blízkých a přátel, jeho bezohlednost v jednání s nimi – viz jeho zvyk jim telefonovat v naprosto nevhodnou dobu, zapomínat na sjednané schůzky a celkovou touhu je z pocitu vlastní nadřazenosti ponižovat. Fimu považuji za nedospělého a sobeckého člověka, který je ale zároveň do této pozice tlačen „diktátorským“ otcem, který od synova dětství projevuje silnou touhu jej ovládat, rozhodovat o jeho životě. Fima mu k této manipulaci dává podle mne prostor svou nespolehlivostí, roztržitostí i neutěšenou finanční situací – jeho plat jakožto recepčního na poloviční úvazek a příležitostné honoráře za články přímo vybízí jeho otce k tomu, aby podnikat svoje výpady do Fimova „zatuchlého“ bytu, promlouval synovi do duše, zasypával jej chasidskými historkami, vtipy a komentáři, a na odchodu mu pokoutně vsunul bankovku do saka. V průběhu celé knihy pozorujeme protektorství jeho otce – zjišťujeme, že to byl jeho otec, kdo mu vybral Jael Levinovou za ženu, zorganizoval svatbu, vybral a koupil byt a platil po dobu manželství synovi apanáž.

„Bylo mu deset, když mu matka zemřela na krvácení do mozku. Baruch Nomberg, po svém hřmotném způsobu, nečekal ani týden; v sobotu po pohřbu vzkypěl a rozlíceně odstěhoval ve velkých krabicích všechny její šaty, boty a knihy i toaletní stůl s kulatým ruským zrcadlem a ložní prádlo s vyšitým monogramem a všechno spěšně daroval ústavu pro malomocné v Talbiji. Vymazal každou památku na její existenci, jako by se svou smrtí na něm dopustila zrady. Jako by mu utekla s milencem. Jenom její maturitní fotografii dal pětinašobně zvětšit a pověsil ji nad prádelník, odkud celé roky oba dva pozorovala stydlivě sklopenýma očima se smutným, pochybovačným úsměvem. Jako kdyby se přiznávala ke svému hříchu a litovala ho. Hned po pohřbu začal Baruch se svým roztržitým puntičkářstvím, neočekávanými citovými gesty a despotickou rozjařeností syna vychovávat. Ráno co ráno zkontroloval jeden po druhém sešity ve Fimově tašce. Každý večer stál se založenýma rukama v koupelně a dohlížel, jak si chlapec čistí zuby. Najal mu soukromé učitele počtů, angličtiny a dokonce i talmudické tradice. Někdy nenápadně a lstivě podplatil dva nebo tři jeho spolužáky, aby si s ním přišli hrát. Měl bohužel ve zvyku zapojit se sám do každé hry, a i když hodlal z výchovných důvodů prohrát, nechával se

strhnout, zapomínal a byl pak v sedmém nebi, když se mu podařilo všechny porazit. Koupil široký psací stůl, který Fima používal dodnes. V zimě v létě chlapci nutil příliš teplé šaty...“¹⁴³

Fima si toto dozajista plně uvědomuje, ale svou „rozvláčností“ není schopen se z tohoto vlivu vymanit a možná to ani sám nechce. Užívá si pozici opečovávaného dítěte. Ta sebou ale také nese neúctu a zesměšňování ze strany jeho známých a přátel. Ale jako v realitě tak ani v Ozově tvorbě neexistuje černobílост, neexistují jasně dané charaktery, přímočarost, zjednodušování ani jasně podaná a vyjádřená pravda. Příčina a důsledek jsou spolu navzájem provázané a ne vždy jsme schopni je správně a jasně definovat.

Postupem času, tak jak kniha plyne a ačkoli děj není v Ozových knihách to podstatné, pozorujeme, jak na povrch vyplouvají pomalu, někdy jen na okamžik, zmíněné jen náznakem nebo jakoby mimochodem, vzpomínky, situace a rozhodnutí, která nás nutí přemýšlet. Tento rys nucení čtenáře neustále přemýšlet, porovnávat, nahlížet do vlastního svědomí a někdy možná až „zametat si před vlastním prahem“ může být chápán jako velká deviza Ozových knih. U některých čtenářů to může vzbudit pocit, že nečtou knihu, ale filozofické pojednání, ve kterém se postavy chovají nelogicky a možná až bláznivě. Avšak při pozornějším pohledu a citlivém vnímání textu je zřejmé, že nelogičnost postav je pouze zdánlivá. Oz totiž postavy sestavuje jako mozaiku, vitráž, kterou teprve když jí pronikají sluneční paprsky, dokážeme ocenit. Oz se nebojí jít až na dřeň lidského charakteru, neopomíjí žádnou ať pozitivní či negativní vlastnost, vjem, pocit, vše jako kousky barevného skla skládá k sobě, dokud nevytvoří bytost se všemi jejími barvami, odstíny a tóny. V postavě Fimy můžeme sledovat množství protikladů, sobeckost, např. při prosazování vlastních názorů a velkorysost zračící se v touze spasit a zachránit svět, celý svět nikoli jen jeho část. To je patrné například v pasáži, kdy je neschopen zabít

¹⁴³ *Fima*, s. 141.

švába na podlaze.¹⁴⁴ Touhu po lásce, kterou kdysi měl, ale částečně vlastní vinou ji ztratil. Fimu vnímám jako člověka toužícího po velkých činech, milujícího velká slova, což v následující chvíli rozhodně popírá, patetického a zároveň stydlivého se za svou patetičnost, člověka, který dokáže být v jednom okamžiku milý a soucitný a v následujícím krutý a pomstychtivý. Tyto rozpory zmiňuje v knize postava Tamar: „*Na jedné roztržitý popleta, který si neumí zapnout knoflíky u košile a oholit se, aby se nepořezal, a na druhé straně člověk, který obrací svět vzhůru nohama kvůli jednomu slovu, které chybí do křížovky.*“¹⁴⁵ Zásadním zlomem v knize, který ale přichází až v samotném závěru, se stává náhlá smrt jeho otce, která Fimu v hlouby jeho duše paradoxně těší. Kniha končí Fimovým odchodem do tmy poté co pocítil uspokojení a pocit svobody. Jakoby to co jej po celou knihu svazovalo, to co mu nedovolilo vymanit se z netečnosti a zlovyků byl právě jeho otec držící nad ním ochrannou ruku. Jakoby se náhle, při zjištění, že již není dítětem, přestal bát převzít odpovědnost za svoje činy. Motiv osvobození se od rodičů a nastolení nového, svobodného řádu Oz zmínil i v *Příběhu o lásce a tmě*, když citoval dílo Cvi Liebermanna *Na troskách*.¹⁴⁶ „*Nezbyl nikdo, kdo by je přízvukem z diaspory plísnil, kdo by je poučoval, kdo by je nutil k staromódním způsobům, kdo by jim kazil život všemi těmi depresemi, traumaty, příkazy a ambicemi.*“¹⁴⁷ Pro porovnání pasáž z románu Fima. „*Jak to vyslovil, i jeho samotného překvapila nová sebejistota, kterou mu neštěstí udělilo. Jako by ho otcova smrt o stupeň povýšila, jako by mu dala neočekávaně vyrůst a oprávnila ho vydávat příkazy a vyžadovat okamžitou poslušnost.*“¹⁴⁸

¹⁴⁴ tamtéž, s. 75.

¹⁴⁵ tamtéž, s. 191.

¹⁴⁶ *Příběh o lásce a tmě*, s. 399.

¹⁴⁷ tamtéž, s. 400.

¹⁴⁸ *Fima*, s. 276.

Jak Fima se svou nově nabitou svobodou naloží, nevíme. Možná se konečně dokáže vymanit ze své posedlosti malichernostmi, slovíčkařením. Možná se mu dostalo znamení, na které celou knihu čeká: „*Řekněte slovo. Dejte mi jen malé znamení, kam jít, narážku, vodítko, a okamžitě vstanu a půjdu.*“¹⁴⁹ Ale s největší pravděpodobností to bude stále ten starý Fima a možná je to tak správně, protože Ozova kniha podle mě nemá být o polepšení se, změně rolí, náhlých prozřeních. Má být knihou snažící se odkrýt zákoutí lidské duše, lidské duše se vším co k ní patří, a to se podle mě v této knize autorovi podařilo.

¹⁴⁹ tamtéž, s. 214.

4.2 Můj Michael

Román odehrávající se na rozdíl od románu Fima na mnohem větší časové ploše téměř deseti let v průběhu 50. let opět v Jeruzalémě. Hlavní hrdinkou je Chana Gonenová (rozená Grünbaumová), studentka literatury na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. Jednoho zimního večera uklouzne na schodech budovy Terra Sancta a za loket jí zachytí student geologie Michael Gonen.¹⁵⁰ Brzy po seznámení se vezmou. Michael je jedináček a poloviční sirotek, jeho matka již nežije. Jak typická situace pro Ozovy hrdiny. Sám autor přišel o matku velmi brzy, stejně tak jako Fima nebo Alexandr z románu Černá skříňka. Také Chana je poloviční sirotek, její otec, drobný obchodník, zemřel, když byla ještě dítě. Její matka žije v kibucu Nof Harim u Chanina bratra Imanuela¹⁵¹. Ústředními postavami jsou právě mladí manželé Chana a Michael, zde opět můžeme sledovat protiklad mezi charaktery muže a ženy, tentokrát obráceně než v knize Fima. Michael je představitel racionality, stability, jeho studijním oborem je geologie – racionální věda, zkoumající neměnné a stálé procesy. Naproti tomu Chana, studentka literatury, je představitelkou iracionality, vnitřní i vnější nestability a křehkosti. Román je psán z pohledu Chany částečně v ich formě. K této pro mužského spisovatele nezvyklé formě psaní se Oz vyjádřil slovy: *„Jindy se zase některý nebo některá z nich (postav) zatvrdí; například Chana v románu Můj Michael si postavila hlavu, nevzdala se, hodně dlouho mě přemlouvala, říkala mi „podívej, jsem tady a nenechám tě, budeš psát, co ti říkám, nebo nebudeš mít pokoj“. A já jsem se vymlouval, omlouval, říkal jsem jí: „Koukej, já nemůžu, jdi k někomu jinému, k nějaké spisovatelce, já nejsem žena, nemůžu tě psát v první osobě, nech mě být“. Ne, nevzdala se. A potom, když jsem se dal do psaní, abych ji ze sebe dostal a abych se nějak vrátil k vlastnímu životu, pořád, každý den a každou noc se přela o*

¹⁵⁰ Amos Oz. *Můj Michael*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2004. s. 5.

¹⁵¹ tamtéž, s. 11.

každou řádku...“¹⁵²

V knize se objevují i další postavy, např. Michaelův otec Jechezkel lpící na synově vzdělání a toužící, aby se jeho syn stal profesorem na Hebrejské univerzitě¹⁵³, Michaelova teta Žeňa, rázná a energická dětská lékařka, Chanin bratr Imanuel, energický kibucník nebo sousedé Kamnicerovi, jejichž syn se s Chanou přátelí a nechává ji číst své verše. Ale i zde, stejně jako v románu Fima, hrají tyto postavy roli malou a zásadní je to, jak ovlivňují hlavní hrdiny.

Děj začíná již zmíněným seznámením a svatbou Chany a Michaela. Brzy po svatbě Chana neplánovaně otěhotní a ukončí svoje studium na univerzitě. Epická stránka románu je potlačena, jak je pro Oze typické, v podstatě pozorujeme každodenní život. Chana pomalu čím dál víc zabředá do stereotypního života ženy v domácnosti a stále více pociťuje zklamání ze svého života. Únikem z tohoto světa se jí stane denní snění a impulzivní nákupy, které si rodinný rozpočet může dovolit jen těžko. Právě úroveň mezi snem a realitou, stav mezi bdělostí a spánkem, Chanu fascinuje nejvíce.

„Dobře si vzpomínám, jak jsem v devíti letech dostala záškrť. Přihodilo se to v zimě. Dlouhé týdny jsem proležela v posteli proti oknu na jih. Za ním se mi otevíral pochmurný výhled na cáry mlhy a deště: jižní Jeruzalém, stín betlémských hor, Emek Refaim a dole bohaté arabské čtvrti. Byl to zimní svět bez ostrých přechodů, svět nejasných útvarů pohybujících se mezi bledou a temnou šedí. Viděla jsem i vlaky, pohledem jsem je provázela na cestě ze sazemi zčernalé stanice až k zákrutám na úpatí arabské vesnice Bejt Cfafa. Byla jsem strojvůdcem toho vlaku. Vrcholky hor ovládali moji věrní vojáci. Byla jsem císařem ve vyhnanství. Císařem, jehož autoritu nezmenší dálky ani izolace. Ve snech se jižní vesnice přenesly na ostrovy Saint Pierre a Miquelon: narazila jsem na ně v bratrově albu známek. Jejich jména mi učarovala. Dokázala jsem to snění převést přes

¹⁵² *Mír, láska a kompromis*, s. 62 – 63.

¹⁵³ Stejně ambice měl se svým synem i Ozův otec Arje. viz *Příběh o lásce a tmě*.

práh bdělosti. Noci a dny splývaly. Vysoké horečky tomu plynulému přechodu napomáhaly. Byly to závratné a pestrobarevné týdny. Byla jsem královnou. Chladná vláda vedla k divoké vzpouře. Podvratné živly se probouzely k životu, aby mě svrhly. Zmocnil se mě dav, uvěznil mě, ponižovali mě a mučili. Ale v temných zákoutích sprádala hrstka věrných plán na mou záchranu. Spoléhal jsem na ně. To pokořující zacházení mě těšilo, protože s ním rostla moje hrdost. Má navracející se vláda. Doktor Rosenthal říkával, že se nemoci držím zuby nehty, že některé děti se snaží být nemocné a nechtějí se vyléčit, protože nemoc jim v určitém smyslu poskytuje svobodu. Je to nepěkný povahový rys. Když jsem se na konci zimy uzdravila, poznala jsem chuť vyhnanství. Přišla jsem o alchymii kouzel a čar a také o svou schopnost přikázat snům, aby mě doprovázely i za hranici spánku do bdělosti. Ještě dnes kdykoli se probudím, cítím pachut' porážky. Sama sobě se kvůli té podvědomé touze být vážně nemocná vysmívám.“

Brzy po svatbě Chana otěhotní a ani tato, pro ženu jinak radostná událost, ji nedokáže vytrhnout z letargie a šedi všedních dní. Právě naopak, Chanin psychický stav se ještě zhoršuje a také nepochopení mezi manžely se stupňuje, což ilustruje následující rozhovor.

„Připadám ti ošklivá, Michaeli?“

„Jsi to nejdražší, co mám, Chano.“

„Když ti nepřipadám ošklivá, proč mě neobejmeš?“

„Protože se rozpláčeš a řekneš, že se přetvařuju. Už jsi zapomněla, o co jsi mě ráno prosila. Nechtělas, abych se tě dotýkal, tak se tě nedotýkám.“

Rok od svatby se manželům narodí syn Jair Zalman. Po porodu se u Chany začnou projevat zdravotní komplikace, snad i proto je Chanin vztah k synovi od prvního momentu poněkud nešťastný. *„V prvních měsících jeho života jsem byla lhostejnou matkou ... Měla jsem také pocit, že brzy zemřu, a proto žádné živé bytosti nic nedlužím.*

*Ani tomuhle zdravému, růžovému, zlému dítěti ne.*¹⁵⁴

Jestliže v románu Fima přišel v závěru zvrat v podobě smrti otce, v Mém Michaelu by jej čtenář hledal marně. Ačkoli se zde sice odehrávají určité události, např. smrt Michaelova otce, žádná není pro román určující. Určujícím prvkem románu je duchovní svět Chany. Chana má pocit, že nežije svůj život. Nemá jej ve svých rukou. Nežije život, jaký by chtěla vést. Jeruzalém, tak jak je v knize popsán, je obrazem Chaniny duše. Je temný, chladný, vražedný. *„Jeruzalém je odtažitě a cizí město i pro toho, kdo v něm žije, kdo se v něm narodil.*¹⁵⁵ Chanu Gonenovou vidím jako alter ego Ozovy matky Fani. Obě si vzaly vzdělané, pracovitě, slušné muže, kteří pro ně ale postrádali jakousi přirozenost, obě byly nuceny přestat studovat kvůli dětem a obě byly sžírány vnitřními démony.

Zásadním problémem Chanina vztahu s manželem podle mého názoru není absence lásky, i když by se to podle několika pasáží mohlo zdát. Je to do jisté míry neslučitelnost jejich povah, co jim nedovoluje přiblížit se a pochopit jeden druhého. Pro postavu Chany je podle mě vypovídající tento úryvek: *„Je to ono tragické dilema mezi ohněm a popelem. Oheň je nad naše síly – je příliš horký, příliš žhne, je nádherný, ale spálí nás. A popel je prostě popel – nudný, šedý, monotónní, dokáže nás dohnat k zoufalství.*¹⁵⁶ Chana touží po „ohni“, který v knize představují její divoké sny plné silných mužů, jimž je vydána na milost a nemilost. Touží po určité míře síly a dominance, kterou ale její manžel postrádá. Její manžel představuje popel.¹⁵⁷ Jediným možným řešením je kompromis a ke kompromisu také Chana na konci knihy dochází. Ke kompromisu, který je možná v jejím případě spíš odevzdáním se, hořkým smířením. *„Dlouhé roky se Michael jen lokty opíral o volant a hověl si, zamyslel se nebo usnul. Ať si klidně jede. Mne se to netýká. Vzdala*

¹⁵⁴ *Můj Michael*, s. 72.

¹⁵⁵ *tamtéž*, s. 73.

¹⁵⁶ *Mír, láska a kompromis*, s. 93.

¹⁵⁷ *tamtéž*, s. 94.

jsem to.“¹⁵⁸ Opět se můžeme jen domýšlet, co se stane poté, co za příběhem „spadla opona“. Dokázala se Chana smířit, najít správnou míru mezi „ohněm a popelem“?

¹⁵⁸ *Můj Michael*, s. 221.

4.3 Černá skříňka

Román je situován do několika měsíců v roce 1976. Odehrává se částečně opět v Jeruzalémě stejně jako předchozí díla, částečně v Londýně a Spojených státech. Román je psán formou dopisů a telegramů, které si hlavní hrdinové navzájem posílají. Na otázku proč zvolil tuto netradiční formu, autor odpověděl: „*Byla to nehoda. Chtěl jsem román začít dopisem, který žena píše bývalému manželovi, se kterým se rozvedla před sedmi lety. Ale potom manžel odpověděl taky dopisem a tím začala korespondence mezi nimi a nakonec se přidaly i další postavy.*“¹⁵⁹

Román je, co se množství postav týče, na Ozovu tvorbu nebývale rozsáhlý. Jestliže se román *Fima* zabýval vlastně pouze postavou hlavního hrdiny a *Můj Michael* líčil příběh manželů, pak v *Černé skříňce* je hlavních hrdinů rovnou pět, přičemž žádný z nich nemá vedoucí úlohu. Ilana Sommová, její bývalý manžel Alexander Gideon, jejich společný syn Boaz, Ilanin současný manžel Michel Sommo a Alexanderův advokát Manfred Zakheim. Ilana je žena zmítaná mezi láskou a nenávisť, ne nepodobná Chaně z *Mého Michaela*, a je to právě ona, kdo rozehrává příběh dopisem svému bývalému muži. Alexander, nazývaný v knize Alek nebo Alex, je věhlasný sociolog žijící střídavě v Londýně a Spojených státech. Tito dva se rozvedli před několika lety a od té doby mezi nimi vládne hluboké mlčení. Je to právě Ilana, kdo jej poruší, když se rozhodne Alekovi napsat s prosbou o pomoc jejich synovi Boazovi. Postupně se do korespondence zapojují další osoby, Alekův velezkušený právník a zároveň přítel Zakheim, Ilanin manžel Michel, ortodoxně založený člověk s pravicovými názory a Boaz, divoký, impulsivní a vzteklý mladík. V textu nalezneme i další postavy, ale ty stejně jako ve *Fimovi* či *Mém Michaelu* nehrají žádnou podstatnou roli a jen dotváří jakousi kulisu příběhu. Jsou to například Ilanina sestra Ráchel žijící v kibucu nebo Michelovi přátelé.

¹⁵⁹ Gubby, Shusa. *Amos Oz, The Art of Fiction No. 148*. [on-line], [citováno dne 16. 3. 2013]. Dostupné z: <<http://www.theparisreview.org/interviews/1366/the-art-of-fiction-no-148-amos-oz>>.

Z hlediska dějovosti je Černá skříňka podstatně akčnějším dílem v porovnání s *Fimou* nebo *Mým Michaelem*. *Fima* představuje román o jednotlivci a jeho duševním světě, *Můj Michael* je o střetu dvou lidí s rozdílnými povahami a názory, naproti tomu je *Černá skříňka* o různých přístupech k jedné situaci, o jedinečnosti pohledu každého jedince na každý jednotlivý okamžik. V ději se odráží několik vztahových rovin – matka/syn, manžel/manželka, klient/právník... Jak bylo již zmíněno, příběh začíná dopisem ženy bývalému manželovi s žádostí o pomoc, jelikož jejich syn byl vyloučen ze školy. Na tento emotivní dopis přichází chladná a strohá odpověď bývalého manžela, který svými vlivnými konexemi zařídí, že chlapec nakonec není ze školy vyloučen, a zároveň adresuje rodině peněžní příspěvek. Právě tyto dva motivy, osudy Boaze a žádosti o peníze, jsou stěžejními dějovými liniemi knihy. Do děje se brzy přidají další postavy. Alek napíše manželovi Ilany Michelovi a nabízí mu finanční podporu výměnou za ukončení korespondence. Michel se nabídky chopí a požaduje stále více a více. Na pozadí finančních záležitostí se poté Alek, Michel a Zakheim navzájem delikátně a rafinovaně urážejí, obviňují a vydírají. Zároveň se ale v této korespondenci odkrývají záležitosti mnohem vážnější a stěžejnější. Odhalujeme zde příběh ztroskotaného manželství, odhrnujeme závoj proklamované nenávisti a pohrdání a pátráme po příčinách, které mohly zničit vztah mezi manžely. Objevujeme temné strany a dostáváme se až do morku kostí postav. Nechybí zde věci jako je nevěra, násilí, sebevražedné pokusy a zoufalství všech hrdinů. Asi ve třech čtvrtinách knihy dostávají události nový impuls. Alek je těžce nemocný a očekává, že brzy zemře. Uchýlí se proto na zchátralý statek v Zichronu, kde Boaz vytváří jakousi komunu, aby zde, v místech kde se narodil a vyrůstal, uzavřel koloběh svého života. Ilana, která je se svým bývalým manželem spojena jakýmsi neviditelným poutem, opouští Jeruzalém a přichází do Zichronu, a je odhodlaná o Aleka pečovat až do jeho smrti, která ale v knize není zmíněná. Oba si vyměňují dopisy s Michelem, který je velmi roztrpčen z odchodu ženy a vyzývá ji k návratu. Postupně ale korespondence nabývá smířlivějšího rázu a celý román končí Ilaninou výzvou k Michelovi: „*Já na tebe budu čekat. Požádám Boaze, aby udělal širokou pryčnu a*

*nacpal matraci mořskou trávou. Bdělí a pozorní budeme ležet s očima otevřenýma do tmy. ... Když umírající zavzdychá, když ho roztřeše chlad prudkou zimnicí, ty a já ho budeme moci obejmout z obou stran, až se mezi námi zahřeje. Když po mně zatoužíš, přitisknu se k tobě a jeho prsty nám budou klouzat po zádech. Nebo se ty přimkneš k němu a já budu laskat vás oba. Jak sis to kdysi přával: být spojen s ním i se mnou. Být spojen v něm se mnou, ve mně s ním. Být všichni tři jedním.*¹⁶⁰

Postavu Aleka chápu jako strohého, chladného muže, který dokáže děsit své okolí. Ale jak je v Ozových příbězích typické, vše má svou příčinu a následek, a i když Oz svým čtenářům rozhodně nic neservíruje přímo, považuji postavu Aleka za určitou parafrázi postavy Fimy ze stejnojmenného románu. Oba vyrůstali bez matky, se značně dominantními otci¹⁶¹. Ovšem způsob, jak se s danou situací vyrovnali, se značně liší. Zatímco Fima si „vybírám“ pozici „opečováného dítěte“, Alek reaguje záchvaty hněvu. „A jednou v záchvatu vzteku máchl židlí a rozbil monsieurovi nos. Takové výbuchy zlosti, vzácné, ale až krvavě prudké, mu vynesly jakousi aureolu nebezpečnosti. Ta ho neopustila po celý život a v její záři vždycky vypadal, že se opevňuje před všeobecnou tupostí.“¹⁶²

Podle mého názoru nejen před všeobecnou tupostí, ale před city vůbec. Staví si obrannou zeď proti vnějšímu světu, proto mu odstup a částečně i hrůza okolních lidí vyhovuje. Ale možná byl i Alek do doby, než jeho otec zmizel ze scény¹⁶³, podřízen jeho vlivu stejně jako Fima. Alespoň to naznačuje pasáž z Ilanina dopisu: „A věděla jsem i tohle, Aleku: že ty, i kdyby tě ďábel přinutil pokusit se synovi pomoci, nebudeš ve skutečnosti vědět, co dělat. Nebudeš ani vědět, čím začít. V celém svém životě jsi ani jednou nedokázal udělat

¹⁶⁰ Černá skříňka, s. 275.

¹⁶¹ tamtéž, s. 108.

¹⁶² tamtéž, s. 253.

¹⁶³ V příběhu je zmíněno, že žije v sanatoriu na Karmelu a trpí pravděpodobně Alzheimerovou chorobou, alespoň jak vyplývá z popisu jeho chování, tamtéž, s. 162.

*něco vlastními silami. Dokonce i když ses rozhodl požádat mě o ruku, nezvládl to. Tvůj otec to udělal za tebe. Celá tvoje olympská moudrost a titánská síla vždycky začínají a končí šekovou knížkou.*¹⁶⁴ Oba muži, Fima i Alek, jsou svým způsobem nevyzrálí, nebylo jim dovoleno dospět.

Michel se naopak zpočátku jeví jako klidný, milý a zodpovědný muž, vidím v něm trochu postavu Michaela z románu *Můj Michael*, snad jen lehce zahaleného v orientálním hávu, majícího vždy na jazyku případný biblický verš. Postupem času ale čím dál více narážím na jeho alibismus, pokrytectví a nadřazenost, to vše zabalené do náboženské zanícenosti. Michel je podle mne vlastně jakýmsi prototypem fanatika, jeho nástrojem k ovládnutí okolí je právě náboženství, viz např. Boazův dopis: *„Jestli máš na mě zlost, tak hod' tenhle dopis do žumpy a nepiš mi odpověď jen proto, abys mi zase začal kázat. Nejses pán Bůh, Micheli, a já nejsem tvůj obětní beránek. A vůbec vykládat každý den jeden druhému, co v životě dělat a co ne, je hloupé.*¹⁶⁵ Ale abychom se alespoň pokusili být spravedliví, musíme dodat, že důvodem Michelova jednání je částečně pocit hořkosti, hořkosti možná vycházející z faktu, že je příslušníkem sefardské¹⁶⁶ větve¹⁶⁷. *„A jak jsme vás za našeho mládí všechny ctily! Jak jsme k vám všem zvedali z hlubin oči! Sedmdesát reků! Titáni! Noví lvi Judovi!*¹⁶⁸

¹⁶⁴ tamtéž, s. 47.

¹⁶⁵ tamtéž, s. 190.

¹⁶⁶ Židé náležející ke kulturně-náboženskému okruhu, který se formuje od 10. století v Andalusii a jehož název je odvozen ze středověkého hebrejského označení pro Španělsko. Odlišují se v mnohých kulturních a rituálních detailech od evropských Židů neboli Aškenázů. *Malá encyklopedie rabínského judaismu*, s. 191.

¹⁶⁷ Ve Státě Izrael existoval (a s největší pravděpodobností stále existuje) rozdílný přístup k Aškenázům a Sefardům, vycházející z různých přistěhovaleckých vln, alijí. Zatímco Aškenázové do Palestiny proudili prakticky nepřetržitě od konce 19. století, větší příliv Sefardů nastal až po vzniku Státu Izrael v roce 1948. *Judaismus, Politika a Stát Izrael*, s. 63.

¹⁶⁸ *Černá skříňka*, s. 225.

Ilanu, jak jsem již zmínila, považuji za parafrázi Chany. Je to vášnivá, sobecká, ale i zoufalá žena, která se jen marně snaží nalézt rovnováhu mezi „ohněm a popelem“. Libuje si v dramatických líčeních a obrazotvornosti. Chanin manžel je spořádaným, klidným a do jisté míry submisivním mužem, proto na Chanino „provokování“ reaguje mírně nebo nijak. *„Měla jsem z nich přece takovou radost, když jsem si je ani ne před šesti týdny koupila. Svůj údiv ale ovládal a jen mlčky pokyvoval hlavou, jako by vyjadřoval jistý druh pochopení, z něhož se ve mně vařila krev. Snad proto jsem se vypravovala do města, abych ho záměrně ohromovala svou rozhazovačností. Líbilo se mi jeho sebeovládání. Chtěla jsem ho zlomit.“*¹⁶⁹ Naproti tomu Alek se zdá být tím dominantním, silným mužem po kterých ženy jako Chana a Ilana touží. Ale ani toto manželství není šťastné, ač je na rozdíl od Chanina vášnivé a spalující. Jenže žár, který je mezi manželky, je oba stravuje. Ilana, snažící se podle mne vydolovat ze svého prvního muže emoce, jichž se on bojí a které maskuje přísným chladem, se uchýlí k nevěře. *„Bláznivě jsi zuřil, ať jsem byla poslušná nebo ne, ať jsme se ti zdála nemocná rozkoší nebo jsem vypadala apaticky, ať jsem popisovala, co se zde dělo nebo zatvrzele mlčela. Na dny a noci ses ztrácel z domu, uzavíral ses jako mnich v díře, kterou sis najal vedle ruského tábora, obhájil jsi svou doktorskou práci, jako bys prolomil nepřátelské opevnění, a bez varování jsi mě přepadal v osm ráno nebo ve tři odpoledne, zamykal jsi Boaze v jeho pokoji, vynucoval jsi na mně podrobná přiznání ... Potom začaly pokusy o sebevraždu, prášky a plynem. ... Mačkali mě, jako by ve mně pokořovali celé ženské pohlaví. Jako by se mstili. ... A ty se svou rostoucí zoufalou nenávisť. Dokud jsi ve mně nevyvolal odpor k sobě samé i k tobě a nerozvedl ses se mnou.“*¹⁷⁰

Boaz, syn Ilany a Aleka, je mladý člověk hledající „své místo na slunci“. Hluboká traumata z dětství vzniklá neuspořádanou situací rodičů nebo tím, že částečně vyrůstal u

¹⁶⁹ *Můj Michael*, s. 84.

¹⁷⁰ *Černá skříňka*, s. 181 – 182.

příbuzných, jej podle mne nutí zkoušet různé životní přístupy a názory. Bohužel i u něj se projevuje Alekova agresivita. A právě učení se zvládat sám sebe a hledat tu nejpříhodnější životní cestu by mohlo být poselstvím této postavy.

Zakheim, Alekův právník, jako postava zůstává většinu času ve skrytu. Pouze ve své téměř mefistovské hře postrkuje jednotlivé postavy, dráždí je a ponouká, aby nakonec získal to, co chce. Přesto je dle mého názoru veden představou, že vše co činí, činí pro dobro svého „zaslepeného“ okolí, které jedině pod jeho vedením dokáže velké věci.

Konec románu je otevřený, jak je pro Oze typické. Čtenáři se nedostane žádného rozuzlení ani rozhřešení. Pouze kdesi pod povrchem vidím možnost smíření mezi postavami, jakoby předpokládaná smrt Aleka vykoupila jejich hříchy a uzavřela pomyslný kruh. Ale jestli postavy dokáží překročit vlastní stín, pokusí se přiblížit jeden k druhému a alespoň částečně druhé pochopit, říci nedokáží.

5 Komparace vybraných děl

Ve všech třech románech je podle mne jasný a velmi zřejmý motiv rodiny. Motiv rodiny v různých stádiích vývoje. V románu *Fima* sice zdánlivě není tak zřetelný, ale dle mého názoru je hlavním bodem románu právě vztah hlavního hrdiny k otci a také vztah k bývalé manželce. Tyto dva vztahy formují jeho chování a činy. Stejně tak v románu *Můj Michael* a *Černá skříňka* je také kladen důraz na vztah hlavních hrdinů ke svým otcům. Nikoliv k matkám. Jakoby autor, kvůli své tragické zkušenosti z dětství, nemohl, neuměl či prostě nechtěl vytvářet postavu matky. Postava matky je vždy na okraji a v jakémsi mlžném oparu. K hledisku rodiny se autor vyjádřil takto: „*Rodinu shledávám tou nejzáhadnější institucí, také nevhodnou, paradoxní a rozpornou. Po staletí jsme slyšali proroky hovořit o smrti rodiny. A podívejte, jak přežila náboženství, ideologie, režimy a historické změny. To mne přivedlo k myšlence, že mnoho problému světa může být nahlíženo pomocí rodinných okolností.*“¹⁷¹

Dalším důležitým bodem, který jsem již naznačila výše, je podle mne podobnost postav. Ač to při zběžném pohledu nemusí být patrné, jednotlivé postavy mají mnoho společného. Například postavy Ilany Sommové a Chany Gonenové jsou opakováním téhož. Obě ženy jsou nespokojené se životy, které vedou, obě jsou to osoby vnitřně nevyrovnané s nadprůměrně vyvinutou představivostí. Osoby žijící více než v realitě, v jejich vlastním vnitřním světě. Obě touží po silných, vášnivých mužích. Takových jakým literatura dává přídomek „osudový“. Chana žije se sžíravým pocitem, že její manžel má k této definici daleko a tento její nesplněný sen ji doslova rozežírání zevnitř. Naproti tomu Ilanin manžel Alek je přesně takovým mužem, ale přesto jejich manželství končí tragédií. Ilana totiž bolestně zjišťuje, že s takovým mužem nemůže žít. V postavě Aleka zase lze, v kontextu jeho vztahu s otcem, vidět určité rysy Fimovy.

¹⁷¹ Gubby, Shusa. *Amos Oz, The Art of Fiction No. 148*. [on-line], [citováno dne 14. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://www.theparisreview.org/interviews/1366/the-art-of-fiction-no-148-amos-oz>>.

Přirozeně vyvstává otázka, do jaké míry jsou postavy odrazem reálných postav z Ozova života. V postavách Ilany a Chany tudíž může čtenář s trochou představivosti vidět postavu Ozovy nešťastné matky. Celkově jsou často ženy v Ozových románech vnitřně nešťastné, týrané nenaplněností svého života a zklamáním z toho, že reálný život nesplňuje jejich představy. Postava Michaela z románu *Můj Michael* zase skrývá podobnost s Ozovým otcem. Ukázka z románu *Můj Michael*: „Styděla jsem se, že není vtipný. Jeho veselost byla nucená a umělá. I když vyprávěl něco legračního, nemohla jsem se smát, protože to znělo, jako by diktoval fakta na přednášce.“¹⁷² Pro srovnání ukázka z románu *Příběh o lásce a tmě*: „I když otec neměl vůbec smysl pro humor a nejspíš ani přesnou představu o tom, co humor je, miloval anekdoty, vtipné postřehy a slovní hříčky, a kdykoliv se mu podařilo svými poznámkami někoho přivést k úsměvu, celý se rozzářil skromnou pýchou.“¹⁷³

Dalším výrazným prvkem Ozovy tvorby a komparovaného díla nejsou výjimkou, je nedějovost. Možná lépe řečeno zdánlivá nedějovost. Důraz je kladen na formu a snahu co nejlépe sdělit, popsat a osvětlit hrdinovy pocity a vnitřní děje. Dějové linky se odehrávají většinou jakoby pod povrchem, stěžejní události jsou často sděleny jen jakoby mimochodem. Z porovnávaných děl je nejepičtější jistě román *Černá skříňka*, ale i zde zůstává řada důvodů a příčin skrytá nebo jen zamlženě naznačená.

Prostředím, kde se převážně odehrávají všechna porovnávaná díla, je Jeruzalém. Město kde se autor narodil a kde vyrůstal. Dalo by se říct město, které jej formovalo. Zvláště v románech *Fima* a *Můj Michael* tvoří město Jeruzalém jakoby jednu z postav příběhu.

Ačkoliv jsou díla zasazena do jiného prostředí, jiné časové osy, považují tyto atributy

¹⁷² *Můj Michael*, s. 78.

¹⁷³ *Příběh o lásce a tmě*, s. 325.

pouze za jakési kulisy. Kulisy se mění, ale podstata příběhů podle mého názoru zůstává. Přesto, že postavy od sebe dělí desítky let věku i doby, jsou to stále titíž lidé. Lidé hledající kompromis mezi svými sny a realitou, kompromis mezi vášní a klidem. Snažící se snad vymanit z nefunkčních rodinných modelů, kde se jim nedostávalo mateřské lásky. Toužící ukojit své prahnutí po citech, které ale přináší i zklamání. Za hlavní úkol, který autor před postavy klade, považují smíření se se sebou samými a snahu vykročit vstříc okolí a světu vůbec.

6 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem popsala osobnost žijícího izraelského spisovatele Amose Oze. Při popisu jsem se neomezila pouze na realie jeho života, ale představila jsem i širší souvislosti jeho rodiny, to jest prarodiče a rodiče. V jeho kořenech jsem hledala souvislosti, které formovaly jeho osobnost a dle mého názoru se významně promítají v jeho tvorbě. Jde především o typologii postav, schémata jejich chování a myšlení. Následně jsem předložila téměř kompletní bibliografii vyjma děl, která existující pouze v hebrejském vydání a která dle mého názoru nejsou pro české prostředí relevantní.

Ve třetí části jsem se věnovala detailně rozboru a komparaci románů *Fima*, *Můj Michael* a *Černá skříňka*.

Tyto romány mají mnoho společných rysů. Na první pohled je nejpatrnější prostředí, do kterého jsou zasazeny - všechny se odehrávají v Jeruzalémě. Samo město má v příbězích svoji úlohu, jelikož různě formuje jednotlivé osobnosti.

Hlavní postavy většinou přišly v raném dětství o matku (pouze postava Chany přišla o otce); zde vidím zřejmou paralelu s autorovým životem a zkušeností. Zdá se mi, že proto se autor záměrně vyhýbá zobrazování postav matek. Absence jednoho z rodičů má zřejmě negativní vliv na vývoj osobností postav. Jeví se mi často nezralé a nedospělé, fixované na žijícího rodiče. Podléhají jeho vlivu, a ačkoliv jim tento stav nevyhovuje, nemají v sobě dostatek síly a odvahy situaci změnit.

Zdá se, že postavy se opakují v jiném čase a v jiném vztahovém uspořádání. Jakoby autor zkoušel, jak se jednotlivé osobnosti vyvinou a budou-li schopny obstát v nových situacích, často mezních.

Pro Oze je také typické hledisko rodiny, ve většině případů nefunkční rodiny. Hlavními důvody nefungujících vztahů mezi jednotlivými členy je neschopnost dostatečně vnímat potřeby druhých a lpění na svých představách o ideálním životě. Nedosažitelnost tohoto ideálu je uvrhuje do hlubokého zklamání.

Dalším významným společným rysem je nedějovost příběhů; autor často popisuje

každodenní, banální, stereotypní plynutí dní. Čtenář pak možná nemůže dobře sledovat kontinuitu děje, musí se přizpůsobit rozvláčnému tempu vyprávění, aby mohl nahlédnout pod povrch všednosti a nalézt skutečnou podstatu příběhu. Celkově se může zdát Ozův literární styl poněkud komplikovaný. Já na něm ale oceňuji jazykovou bohatost a obrazotvornost, kterých dosahuje použitím neotřelých přirovnání a podrobným popisem vnitřního života postav.

Ozovo dílo působí velmi autobiograficky, i když tento fakt autor setrvale zlehčuje. Jak už bylo výše napsáno, autobiografické prvky podle mne jsou zejména prostředí Jeruzaléma, kde autor vyrůstal, smrt jednoho z rodičů v dětském věku postavy, ne zcela fungující rodina a komplikovaná osobnost matky přenesená do ženských postav.

Věřím, že jsem ve své práci podala ucelený přehled o osobnosti a díle Amose Oze a tím jsem alespoň trochu přispěla k představení a porozumění tohoto podle mne vynikajícího izraelského autora.

7 Bibliografie

Primární literatura:

- Oz, Amos. *Až do smrti*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2002. ISBN 80-7185-459-X.
- Oz, Amos. *Černá skříňka*. 2. vyd. Praha : Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-042-2.
- Oz, Amos. *Fima*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0714-6.
- Oz, Amos. *Jak vyléčit fanatika*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2006. ISBN 80-7185-787-4.
- Oz, Amos. *Mír, láska a kompromis*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1997. ISBN 80-204-0585-2.
- Oz, Amos. *Můj Michael*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2004. ISBN 80-7185-688-6.
- Oz, Amos. *Příběh o lásce a tmě*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-998-7.
- Oz, Amos. *Panter ve sklepě*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1999. ISBN 80-204-0763-4.
- Oz, Amos. *Scenes from Village Life*. New York : Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company, 2011. ISBN 978-0-547-48336-8.
- Oz, Amos. *The slopes of Lebanon*. New York : Vintage international, 1992. ISBN 0-679-73144-X.
- Oz, Amos. *To Know a Woman*. Orlando : A Harvest Book, 1992. ISBN 978-0-15-690680-7.
- Oz, Amos. *Touch the Water, Touch the Wind*. London : Vintage, 2004. ISBN 9780099817505.
- Oz, Amos. *Where the Jackals Howl*. London : Vintage, 1992. ISBN 0-09-998200-5.

Sekundární literatura:

- Ben-Dov, Nitza. *Amos Oz : The Amos Oz Reader*. Orlando : A Harvest Book, 2009. ISBN 978-0-15-603566-8.
- Johnson, Paul. *Dějiny židovského národa*. Praha : Rozmluvy, 1995. ISBN 80-85336-31-6.
- Sládek, Pavel. *Malá encyklopedie rabínského judaismu*. 1. vyd. Praha : Libri, 2008. ISBN 978-80-7277-379-4.

Čejka, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vyd. Praha : Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2910-7.

Čejka, Marek. *Judaismus, politika a Stát Izrael*. 2. vyd. Brno : Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3087-9.

Newman, Ja'akov; Sivan, Gavri'el. *Judaismus od A do Z*. Praha : Sefer, 2004. ISBN 80-900895-3-4.

Horáčková, Alice. *Nejsem pacifista. Jsem mírový aktivista*. Mladá fronta Dnes, 24. října 2009, str. 38. – 39.

Anderson, Sherwood. *Městečko v Ohiu*. Praha : Ivo Železný, vydavatelství a nakladatelství, 1995. ISBN 80-237-2120-8.

Elektronické zdroje informací:

<http://www.pwf.cz/archivy/autori/amos-oz/cz/> dostupné dne 26. 3. 2013.

<http://new.huji.ac.il/en/cpage/449> dostupné dne 30. 3. 2013.

http://www.gojerusalem.com/discover/item_11323/Terra-Sancta-College dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.geni.com/people/Rabbi-Alexander-Ziskind-of-Grodno/6000000003006216732> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://lekarske.slovníky.cz/pojem/souchote> dostupné dne 16. 3. 2013.

http://jewishmag.com/120mag/kerem_avraham/kerem_avraham.htm dostupné dne 22. 3. 2013.

<http://www.holocaustresearchproject.org/einsatz/ponary.html> dostupné dne 22. 3. 2013.

<http://www.nytimes.com/2004/12/12/books/review/12LEONARD.html?pagewanted=2&r=0&ref=bookreviews> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.theparisreview.org/interviews/1366/the-art-of-fiction-no-148-amos-oz> dostupné dne 30. 3. 2013.

[http://www.jewishagency.org/JewishAgency/English/Jewish+Education/Compelling+Content/Eye+on+Israel/Gallery+of+People+\(Biographies\)/Katznelson+Berl.htm](http://www.jewishagency.org/JewishAgency/English/Jewish+Education/Compelling+Content/Eye+on+Israel/Gallery+of+People+(Biographies)/Katznelson+Berl.htm) dostupné 15. 3. 2013.

<http://www.haaretz.com/weekend/magazine/amos-oz-makes-room-for-his-loneliness-1.418823> dostupné dne 30. 3. 2013.

[http://www.jewishagency.org/JewishAgency/English/Jewish+Education/Compelling+Content/Eye+on+Israel/Gallery+of+People+\(Biographies\)/Samuel+Hugo+Bergman.htm](http://www.jewishagency.org/JewishAgency/English/Jewish+Education/Compelling+Content/Eye+on+Israel/Gallery+of+People+(Biographies)/Samuel+Hugo+Bergman.htm) dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://weblaw.haifa.ac.il/en/Faculty/OzSalzberger/Pages/default.aspx> dostupné dne 20. 3. 2013.

<http://www.am-oved.co.il/htmls/article.aspx?c0=12167&bsp=12006> dostupné dne 20. 3. 2013.

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1093836883-na-plovarne/209522160100025-na-plovarne-s-amosem-ozem/> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://peacenow.org.il/eng/content/who-we-are> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3618364,00.html> dostupné 26. 3. 2013.

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/2009/ dostupné dne 30. 3. 2013.

http://2003.pwf.cz/ao_cz.asp dostupné dne 30. 3. 2013.

http://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/rozhovor-s-amosem-ozem_2175.html

dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.nytimes.com/books/97/10/26/home/oz-elsewhere.html> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.nytimes.com/books/97/10/26/home/oz-hill.html> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.tobypress.com/books/soumchi.htm> dostupné dne 22. 3. 2013.

<http://www.nytimes.com/books/97/10/26/home/oz-perfectpeace.html> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://press.princeton.edu/titles/6789.html> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.nytimes.com/books/97/10/26/home/oz-callitnight.html> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.guardian.co.uk/books/2001/feb/18/poetry.features> dostupné dne 23. 3. 2013.

http://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/rozhovor-s-izraelskym-spisovatelem-amosem-ozem_2590.html dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.guardian.co.uk/books/2010/apr/03/suddenly-depths-forest-amos-oz> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.guardian.co.uk/books/2009/feb/15/amos-oz-rhyming-life-and-death-fiction> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.france24.com/en/20130212-culture-amos-oz-between-friends-israel-whitman> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://yalebooks.com/yupbooks/book.asp?isbn=9780300156478> dostupné dne 30. 3. 2013.

<http://www.youtube.com/watch?v=oDsZ0XpCVDs> dostupné dne 30. 3. 2013.

8 Summary

This bachelor's thesis is aimed at providing as complete an insight into the life and work of an Israeli writer Amos Oz as possible.

The first chapter is devoted to the person of the author and the history of his family, attempting to emphasize moments which were shaping the author and influencing his works. The next chapter summarizes almost the entire output of the author, except for some less significant pieces of writing. There follows three chapters, each of which deals with one of the following selected novels: *Fima*, *My Michael*, and *Black Box*. Each of these novels is discussed separately, including its background, the main character or characters, and an analysis of the work in the context of the author's life and his other works. The last chapter compares the three above-mentioned novels, with a special emphasis placed on their similarities in terms their background and characters.